

Angelika Dąbał, Antoni Kakareko

Z prac nad spuścizną Andrzeja Bukowskiego w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Gdańskiego

---

Acta Cassubiana 8, 131-163

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z prac nad spuścizną Andrzeja Bukowskiego w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Gdańskiego

Kontynuując cykl szkiców zapoznających zainteresowanych (zwłaszcza badaczy zagadnień pomorsko-kaszubskich) ze stanem opracowywania monumentalnej spuścizny po profesorze Andrzeju Bukowskim, zespół opracowujący (w składzie: Angelika Dąbal i Antoni Kakareko) pragnie przedstawić kolejny jej wycinek po procesie inwentaryzacji i merytorycznego opracowania¹. Tym razem opisane poniżej jednostki inwentarzowe dotyczą twórczości autora spuścizny i jego warsztatu naukowego w zakresie – szeroko rozumianej – problematyki regionalnej i regionalizmu w kontekście Pomorza, a zwłaszcza Kaszub. Stanowią one zasób pięciu dawnych (przed procesem opracowania) kartonów spuścizny: XIII, XIV, XVI, XXII, XXV.

Na przedstawiony w niniejszym tomie materiał składają się dwa opracowania. Niżej podpisany prezentuje duży, liczący 97 sygnatur, zespół kolekcji odnoszący się do kaszubsko-pomorskiej problematyki regionalnej. Dopelnieniem i niejako uzupełnieniem powyższego zbioru są dwie tematyczne kolekcje, zgromadzone przez A. Bukowskiego w oddzielnych kartonach, dotyczące Kościerzyny oraz postaci Józefa Wybickiego, opracowane i opisane przez Angelikę Dąbal.

Proces opracowywania monumentalnej spuścizny trwa nadal. Zespół opracowujący skupił się aktualnie na rejestracji akcesyjnej materiałów w nieuporządkowanych jeszcze kartonach, aby po jej zakończeniu przystąpić do tworzenia merytorycznych jednostek inwentarzowych. Na czas przygotowywania niniejszych szkiców można stwierdzić, iż akcesyjnie opracowano już ok. 3/4 całej spuścizny, zaś inwentarzowo ok. połowę.

Antoni Kakareko

---

¹ Poprzednie opracowania opublikowano w następujących tomach „Acta Cassubiana”, t. III, 2001, s. 176-189 (A. Kakareko, *Kolekcje warsztatowe dotyczące Hieronima Derdowskiego, Izydora Gulgowskiego, Ks. Leona Heyke, Jana Karnowskiego, Władysława Pniewskiego*

Antoni Kakareko

Kolekcje warsztatowe dotyczące pomorsko- -kaszubskiej problematyki regionalnej

Omówiony poniżej fragment spuścizny Andrzeja Bukowskiego stanowił (przed jego inwentaryzacją) zasób jej trzech kartonów w momencie przekazania Bibliotece Gł. UG: od kartonu XIII („Problematyka kaszubska”), poprzez XIV („Prace dawne”) do kartonu XVI („Prace planowane”). Zgromadzone w nich materiały dotyczą szeroko pojętej problematyki kaszubsko-pomorskiej, zarówno w aspekcie etnograficzno-historycznym (ziemia, ludzie, obyczaje, kultura, język, literatura, dzieje), jak też społeczno-politycznym oraz świadomości narodowej i regionalnej. Ten ostatni aspekt był przedmiotem szczególnych zainteresowań i twórczości Andrzeja Bukowskiego, czego dowodem jest zgromadzona przez niego przebogata dokumentacja, w skład której wchodzi zarówno materiały warsztatowe jak i – bezpośredni owoc wykorzystania tychże – jego własna twórczość, zawarta w licznych rękopisach, maszynopisach czy różnego rodzaju publikacjach.

Prezentowany niżej zespół spuścizny A. Bukowskiego został podzielony na dwa podzespoły tematyczne. Pierwszy dokumentuje szeroko rozumianą problematykę regionalną Kaszub i Pomorza, w drugim zaś znajdują się materiały warsztatowe i opracowania twórcy spuścizny dotyczące piśmiennictwa Pomorza i Kaszub w kontekście życia kulturalno- literackiego całego regionu.

Opracowując przedstawione w niniejszym szkicu materiały, starałem się możliwie jak najwierniej (w myśl kardynalnej zasady proveniencji) zachować

---

i Franciszka Sędzickiego); t. IV, 2002, s. 113-135 (A. Kakareko J. Łuszczczyńska, *Kolekcje warsztatowe dotyczące osób [...] oraz, środowisk, organizacji, towarzystw i instytucji [...]*); t. V, 2003, s. 89-117 (A. Kakareko, *Kolekcje warsztatowe dotyczące czasopiśmiennictwa, literatury oraz biografistyki i leksykografii Pomorza i Kaszub*; A. Dąbal, *Kolekcja warsztatowa dotycząca Waplewa i rodziny Sierakowskich*); t. VI, 2004, s. 179-208 (A. Kakareko, *57 biograficznych kolekcji warsztatowych dotyczących osób zasłużonych dla Pomorza i Kaszub oraz Warmii i Mazur*; A. Dąbal, *Kolekcje warsztatowe dotyczące strajków szkolnych na Pomorzu oraz kółek rolniczych*).

układ nadany przez twórcę spuścizny poszczególnym teczkom, toteż zawartość omówionych niżej jednostek inwentarzowych odpowiada generalnie zawartości teczek, utworzonych przez A. Bukowskiego. W przypadku materiałów rozproszonych i luźnych zastosowano układ własny, starając się jednak wkomponować w układ twórcy spuścizny.

Regionalizm Pomorza i Kaszub

Liczący 78 jednostek inwentarzowych podzespół otwiera, oznaczony sygnaturą **Rs II 362**, egzemplarz maszynopisu wydawniczego najważniejszego dzieła Andrzeja Bukowskiego: „**Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny. Zarys monografii historycznej**”. U dołu k. tytułowej widnieje zapis Bydgoszcz (przekreślony i zamieniony na - dopisek ołówkiem – Gdańsk) 1948. Egzemplarz zawiera 5 k. z paginacją rzymską oraz 296 k. liczbowanych cyframi arabskimi, umieszczonych w twardej, kartonowej okładce. Na k. czystej przed tylną okładką naklejony wycinek z „Dziennika Bałtyckiego” („Rejsy”, nr 34) z 20 sierpnia 1950 r., zawierający tekst recenzji Lecha Bądkowskiego²: *Monografia kaszubskiego regionalizmu*. Na odwrocie k. 296 naklejona nadbitka z periodyku „Język Polski” (LIX, 3) z tekstem notki Zygmunta Brockiego³ nt. publikacji pracy A. Bukowskiego. Poza tym do omawianego egzemplarza dołączone zostały również (jako luźne jednostki): nadbitka z Zapisek Towarzystwa Naukowego w Toruniu (T.XVIII, z. 1-4)⁴ z tekstem recenzji Tadeusza Cieślaka oraz dwa listy (z sierpnia 1950 r.) do A. Bukowskiego, dotyczące omawianej pracy: od Stanisława Telegi⁵ oraz od Tadeusza (Cieślaka?).

Kolejna sygnatura inwentarzowa **Rs II 363** grupuje **28 prac A. Bukowskiego powstałych przed rokiem 1939**. Najwcześniejsza z nich pochodzi z roku 1929 i nosi tytuł *Wierzenia i legendy kaszubskie*⁶. Napisał ją Bukowski, będąc jeszcze uczniem klasy szóstej Gimnazjum Klasycznego w Kościerzynie. Jest to autograf wspomnianej pracy, zapisany na 38 stronach liniowanego kajetu szkolnego. Tekst kończy podpis: Stare Polaszki, dnia 3 II 1929 1918 Andrzej Bukowski (i pod

² Rs II 362/1 (dod. 2) Lech Bądkowski (1920-1984) – literat, publicysta, redaktor, a zarazem działacz społeczny na niwie regionalnej.

³ Rs II 362/1 (dod.1) Zygmunt Brocki (1922-1982) – uczeń prof. T. Ocioszyńskiego, ekonomista, a zarazem językoznawca, redaktor i bibliograf. Od 1955 r. do śmierci związany z Instytutem Morskim.

⁴ Rs II 362/2.

⁵ Rs II 362/3 Stanisław Telega – literat, na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych kierownik literacki szczecińskiej rozgłośni Polskiego Radia.

⁶ Rs II 363/1.

spodem Andrzej B.). Omawiana praca została opublikowana w okolicznościowym wydawnictwie szkolnym⁷, którego fragmenty (w postaci odbitki ksero) z tekstem elaboratu ucznia Bukowskiego oraz z tekstem jego wiersza *Wieczór nad morzem* (Wspomnienie z obozu letniego 1928 r.), również znajdują się w omawianym zbiorze⁸. Z lat już zapewne trzydziestych pochodzą zapiski i wypisy źródłowe opatrzone wspólnym nagłówkiem „Materiały do charakterystyki ruchu młodokaszubskiego”, zawarte w jedenastokartkowym brulionie z ciemnofioletowymi okładkami⁹. W drugiej połowie lat trzydziestych powstały pozostałe autografy objęte ww. sygnaturą: „Gawęda kaszubska”¹⁰, „Baśń o żywej wodzie, porwanej królowie i zaczarowanym ptaku (z bajek kaszubskich)”¹¹ [przy tekście rękopiśmiennym występuje również maszynopis¹²], „Godki i przysłowia”¹³, karta bez nagłówka z 25 ponumerowanymi przysłowiami w gwarze kaszubskiej¹⁴, „Komunikat w sprawie bibliografii pomorskiej”¹⁵, „Imponujące widowisko regionalne”¹⁶, „Działalność społeczno-narodowa ziemiaństwa pomorskiego w II połowie XIX w.”¹⁷. Poza omówionymi wyżej autografami w opisywanej jednostce inwentarzowej znajduje się szereg maszynopisów oraz jedna publikacja. Są to w większości teksty przygotowywanych pogadanek, wygłaszanych przez A. Bukowskiego na antenie Polskiego Radia. Z opracowań w maszynopisie warto zaznaczyć następujące tytuły: „Pojezierze pomorskie”¹⁸, „Kartuzy”¹⁹, „Życie kul-

⁷ Druga Jednodniówka Tow. Filomatów przy Gimnazjum Klasycznym w Kościerzynie, 1929.

⁸ Rs II 363 /2.

⁹ Rs II 363/3.

¹⁰ Rs II 363/4, zapis jednostronny na 2 kartkach zeszytowych.

¹¹ Rs II 363/5, zapis ołówkiem na 11 k. zeszytowych.

¹² Rs II 363/6, 9 k. formatu A4.

¹³ RsII 363/7, zapis na 2 k. zesz.: na pierwszej pod tytułem „Na bumelantów” (pod spodem inny – przekreślony nagłówek: „Praca i płaca”) zostało zapisanych w gwarze kaszubskiej 14 (ponumerowanych) przysłów; na drugiej pod nagłówkiem „Chłop i pan” zapisano 22 (ponumerowanych) przysłów.

¹⁴ Rs II 363/8.

¹⁵ Rs II 363/9.

¹⁶ Rs II 363/10, sprawozdanie ze zlotu pomorskich szkół powszechnych w czerwcu 1938 r. z uczestnictwem Marszałka Polski, Edwarda Rydza Śmigłego, zapis na 9 k. zesz.

¹⁷ Rs II 363/11, oprac. datowane na 17 VI 1938 r., zapis na 14 k. formatu A5.

¹⁸ Rs II 363/14. Nad tytułem odręczny dopisek ołówkiem: P „Audycja dla Polaków zagranicą w progr. ogólnopol. w d. 10.9.38”; 6 k. formatu A4.

¹⁹ Rs II 363/15 oraz Rs II 363/16. Oba egz. zawierają po 6 k. formatu A4 a nad tyt. odręczna zapiskę: „Audycja ogólno-polska 21 I 37, godz. 20.30. Do pierwszej sygnatury dołączono kartę z periodyku „Antena”, zawierającą fotoreportaż z Kartuz z anonsem audycji radiowej o mieście.

turalne na Wielkim Pomorzu”²⁰, „Mądra dziewczyna. (Komiczne opowiadanie)”²¹, „Z regionu do regionu – Warmia”²², „W cyklu »Jakby dziś napisane«. Piotr Skarga: Fragmenty z »Kazań Sejmowych«”²³, „Piękno Ziemi Pomorskiej – Wdzydze”²⁴, „Najnowsza literatura kaszubska”²⁵, „Powieść z Kociewia”²⁶, „Toruń w krzywym świetle”²⁷. Sygnalizowana zaś wyżej publikacja to egzemplarz Tygodnika Akademickiego „Dekada” z 1 lipca 1938 r. z artykułem A. Bukowskiego: „Toruń duchowa stolica Pomorza”²⁸.

Pokażną liczbę autografów (14) i maszynopisów (40) opracowań A. Bukowskiego z wczesnego okresu powojennego (lata 1945–1952) obejmuje jednostka inwentarzowa **Rs II 364**. W postaci rękopiśmiennej znalazły się tutaj następujące opracowania: „Uniwersytet Mikołaja Kopernika”²⁹, „Gawęda o djobłach na Kaszëbach”³⁰, „Pogadanka o zwyczajach kaszubskich w czasie Bożego Narodzenia”³¹, „Poezja kaszubska”³², „Haft kaszubski”³³, tekst bez tytułu o kontaktach Hieronima Derdowskiego z Józefem Ignacym Kraszewskim³⁴, „Najpiękniejszy dokument naszej historii”³⁵, „W 121 rocznicę Powstania Listopadowego”³⁶, „Zapomniana bojowniczką o ojczyznę ludową”³⁷, tekst bez tytułu nt. bibliotek, świe-

²⁰ Rs II 363/17, 5 k. formatu A4. Nad nagłówkiem odręczna zapiska ołówkiem: „10 IV 38 w progr. lok. godz. 13-13.10.

²¹ Rs II 363/18, 2 k. A4, nad nagłówkiem odręczny dopisek czerwonym ołówkiem: „w lutym 1938”.

²² Rs II 363/19, 9 k., nad nagłówkiem odręczny dopisek czerwonym ołówkiem: „w lutym 1938”.

²³ Rs II 363/20, 6 k. w formacie A4 .

²⁴ Rs II 363/22, 4 k., nad nagłówkiem odręczny dopisek: „Pogadanka radiowa w dniu 29 VII 36, godz. 18-18.10.

²⁵ Rs II 363/23, 6 k. w formacie A4.

²⁶ Rs II 363/24, 2 k. formatu A4, recenzja powieści Renaty Rutkowskiej „Hanka”.

²⁷ Rs II 363/27, 2 k. formatu A4.

²⁸ Rs II 363/28, „Dekada”. Tygodnik Akademicki, Rok VIII, nr 21/22 (204/205), 1 lipiec 1938, s. 28. Numer jubileuszowy z okazji 8-lecia „Dekady”, Artykuł A. Bukowskiego na s. 5.

²⁹ Rs II 364/1, 2 k., na końcu tekstu przy podpisie: „Toruń, 8 I 1946”.

³⁰ Rs II 364/2, 5 k., nad nagłówkiem dopisek: „Audycja wygł. 23 III 1946 w Toruniu”, na k. 5. pod podpisem data: 23 III 46.

³¹ Rs II 364/3, 2 k.

³² Rs II 364/4, 8 k.

³³ Rs II 364/5, 7 k.

³⁴ Rs II 364/6, 1 k.

³⁵ Rs II 364/7, 3 k.

³⁶ Rs II 364/8, 2 k.

³⁷ Rs II 364/9, 2 k., oprócz wersji rękopiśmiennej w materiałach omawianej sygnatury znajduje się także maszynopis tego opracowania (Rs II 364/44, 3 k. formatu A4). Tekst dotyczy pisarki ludowej Julii z Molińskich Woykowskiej (1816-1851).

tlic i czytelnictwa na Kaszubach³⁸, „Wyższe uczelnie Wybrzeża – duma naszej pokojowej pracy”³⁹, „Województwo Gdańskie”⁴⁰, fragment konspektu monografii o życiu kulturalnym Wybrzeża⁴¹, „Towarzystwo Naukowe w Toruniu”⁴². To ostatnie wymienione opracowanie posiada również wersję maszynopisową, szerszą od rękopiśmiennej⁴³.

Spośród 40 opracowań w rękopisie, które obejmuje omawiana sygnatura Rs II 364, 24 powstały w latach 1945–1946, czyli bezpośrednio po wojnie. Są to teksty po części audycji radiowych, przygotowywanych przez A. Bukowskiego, po części zaś pisane z myślą publikacji w czasopismach naukowych i kulturalno-literackich („Kwartalnik Historyczny”, „Przegląd Zachodni”, „Jantar”, „Arkona”, „Odrodzenie”) oraz w prasie codziennej („Dziennik Bałtycki”, „Rzeczpospolita”). Oprócz cyklicznych informacji z ówczesnego życia kulturalnego i naukowego Torunia i Bydgoszczy, są w zbiorze również nstp. opracowania merytoryczne o charakterze syntetycznym: „Towarzystwo Naukowe w Toruniu w obliczu nowego okresu rozwoju”⁴⁴, „Toruń – duchowa stolica Pomorza”⁴⁵, „Tradycje kulturalne Torunia”⁴⁶, „Stan dzisiejszy czasopiśmiennictwa pomorskiego”⁴⁷, „Pomorzanie w charakterologii polskiej. (Uwagi ogólne i metodyczne)”⁴⁸, „Gawęda Kaszubska”⁴⁹, „Życie kulturalne w grodzie nad Brdą”⁵⁰, „Ośrodki naukowe na odzyskanych ziemiach pomorskich”⁵¹, „Straty kultury polskiej na Pomorzu 1939-1945”⁵², „O Pomorzu w Anglii”⁵³.

Z opracowań w maszynopisie po r. 1946. należy wymienić: „Zjazd historyków Pomorzan”⁵⁴, „Gwiazdka i Nowy Rok w poezji kaszubskiej”⁵⁵, „Choinka -

³⁸ Rs II 364/10, 4 k.

³⁹ Rs II 364/11, 2 k.

⁴⁰ Rs II 364/12, 4 k.; konspekt przygotowywanej monografii.

⁴¹ Rs II 364/13, 2 k. ; 3 i 4 k. konspektu.

⁴² Rs II 364/14, 2 k.

⁴³ Rs II 364/15, 3 k. formatu A4.

⁴⁴ Rs II 364/16, 2 k. formatu A4, tekst datowany na 22 II 46.

⁴⁵ Rs II 364/17, 2 k. formatu A4, paginowany jako 2 tekst z cyklu „Listy z Pomorza”.

⁴⁶ Rs II 364/18, 2 k. formatu A4.

⁴⁷ Rs II 364/21, 3 k. formatu A4, tekst datowany: „Toruń, 10 X 45”.

⁴⁸ Rs II 364/22, 4 k. formatu A4, tekst datowany na 24 XI 1945”.

⁴⁹ Rs II 364/28, 3 k. formatu A4; nad nagłówkiem odręczna zapiska: „Wygł. w radio w Bydg., 11 V 46”.

⁵⁰ Rs II 364/29, 3 k. formatu A4, nad nagłówkiem odręczna zapiska: „dla Przegl. Zach.”

⁵¹ Rs II 364,33, 4 k. formatu A4.

⁵² Rs II 364/37, 9 k. formatu A4, Na s 7. data: „3 VI 46”, a pod nią uzupełniające tekst notatki.

⁵³ Rs II 364/39, 4 k. formatu A4, u dołu k. 4. przy podpisie data: „30 VII 1946.

⁵⁴ Rs II 364/41, 5 k. formatu A4, nad nagłówkiem odręczna zapiska: Do Kroniki „Jantara”, pod tekstem na s. odręcznie zapisana data: „26 II 47”.

⁵⁵ Rs II 364/42, 5 k. formatu A4, w prawym górnym rogu odręczna zapiska daty: 2 I 1949.

symbol pokoju”⁵⁶, „Kartusy zakonniczy - bankierzy”⁵⁷, „Prof. dr Bożena Stelmachowska⁵⁸ nie żyje”⁵⁹, „Wypowiedź na konferencji w Sulejówku w sprawie markiety T.II. podręcznika „Historii Polski”⁶⁰, „Źródła rozwoju i znaczenie ruchu regionalistycznego w Polsce. Tezy referatu.”⁶¹, Uwagi na temat filmu krótkometrażowego p.t. Pojezierze Kaszubskie”⁶².

Publikacje A. Bukowskiego z wczesnego okresu powojennego zawierają cztery kolejne jednostki inwentarzowe. Sygnaturą **Rs II 365** oznaczony został zbiorek Komunikatów Działu Informacji Naukowej Wydziału Pomorzoznawczego Instytutu Bałtyckiego z l. 1945-1947, zawierających 4 opracowania A. Bukowskiego: „Pomorzanie w charakterologii polskiej. (Uwagi ogólne i metodyczne)”⁶³, „Książki o Pomorzu w r. 1945. Zestawienie bibliograficzne”⁶⁴, „O Pomorzu w Anglii”⁶⁵, „Konferencja Naukowo-Gospodarcza n.t. Pomorza Zachodniego”⁶⁶.

W jednostce inwentarzowej **Rs II 366** zgromadzono zaś **7 wycinków** z opracowaniami twórcy spuścizny, publikowanymi w l. 1946-1947 w bydgoskim miesięczniku „**Arkona**”⁶⁷. Oprócz not informacyjnych i recenzyjnych znajdują się w tym zbiorze trzy bardzo ważne artykuły A. Bukowskiego z tamtego okresu, dotyczące problematyki kaszubskiej: „Richertczyzna”⁶⁸, „Ostatni z Trójcy Młodokaszubskiej”⁶⁹, „Poezja kaszubska”⁷⁰.

43 wycinki ze słynnym cyklem „Norcyk kaszubski”, który A. Bukowski redagował w l. 1950-1954 (jako stały dział tygodniowego dodatku „Dziennika Bałtyc-

⁵⁶ Rs II 364/43, 2 k. formatu A4, nagłówek pisany odręcznie czerwoną kredką, nad nagłówkiem również czerwoną kredką zapiska: „Rejsy” – 24 XII 50.

⁵⁷ Rs II 364/46, 3 k. formatu A4.

⁵⁸ Bożena Stelmachowska (1889-1956) – etnograf, prof. UMK, badaczka sztuki ludowej na Kaszubach oraz na terenach zamieszkiwanych przez Słowinców. Zob. również biogram J. Belkota w: *Słownik Biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego. Suplement II*, Gdańsk 2002, s. 259-260.

⁵⁹ Rs II 364/50, 1 k. formatu A4.

⁶⁰ Rs II 364/51, 5 k. formatu A4.

⁶¹ Rs II 364/52, 1 k. formatu A4, maszyn. powiel.

⁶² Rs II 364/54, 6 k. formatu A4.

⁶³ Rs II 365/1, R. 1945: Komunikat nr 11, s. 4.

⁶⁴ Rs II 365/2, R. 1946: Komunikat nr 1 (15), s. 4.

⁶⁵ Rs II 365/3, R. 1946: Komunikat nr 11 (25), s. 4.

⁶⁶ Rs II 365/4, R. 1947: Komunikat nr 4, s. 4.

⁶⁷ Pismo ukazywało się w latach 1945-1948 pod red. nac. M. Turwida. W skład kolegium red. wchodziło: S. Brzęczkowski, A. Bukowski, A. Dzienisiuk, A. Kowalkowski, J. Piechocki.

⁶⁸ Rs II 366/3, „Arkona”, nr 11/1946 r.

⁶⁹ Rs II 366/4, „Arkona”, nr 11/1946 r., s. 9-11; artykuł poświęcony życiu i twórczości Ks. Leona Heyke.

⁷⁰ Rs II 366/7, „Arkona”, nr 3-4/1947 r., s. 9-11.

kiego”, „Rejsy”) obejmuje sygnatura **Rs II 367**. Szereg innych publikacji prasowych A. Bukowskiego z l. 1948-1953 (artykuły, noty informacyjne i recenzyjne, felietony itp.) - głównie w „Rejsach” - grupuje jednostka inwentarzowa **Rs II 368**⁷¹.

Zagadnienia etniczne i etnograficzne a także **problematyka krajoznawcza Pomorza i Kaszub** zajmowały w twórczości regionalistycznej A. Bukowskiego poczesne miejsce, co znalazło również odbicie w jego spuściźnie. Oprócz omówionych już wyżej kolekcji, 32 opracowania autora „Regionalizmu kaszubskiego” odnoszące się do wspomnianych zagadnień, zawiera również jednostka sygnaturowa **Rs II 369**. Znaleźć można tutaj m.in. następujące teksty z tego zakresu, powstałe wprawdzie w różnych okresach jego życia, ale zgrupowane przez niego w jedną całość: „Piękno krajobrazu kaszubskiego”⁷², „Pojezierze Kaszubskie”⁷³, „Piękno Ziemi Kaszubskiej - Wdzydze”⁷⁴, „Słowińcy. Notatka informacyjna”⁷⁵, „Słowińska kokosz czyli jak Słowińcy bronili się przed wyzyskiem”⁷⁶, „Mowa ojczysta na ziemiach odzyskanych - Kaszuby”⁷⁷, „Haft i ceramika kaszubska. Początki i rozwój”⁷⁸, „Muzeum Kaszubskie w Kartuzach. Charakter i zadania”⁷⁹, „Z dziejów ruchu śpiewaczego na Ziemi Gdańskiej. (Na marginesie

⁷¹ Łącznie 23 tytuły (23 jednostek): „Badacze dalekiej północy na Wybrzeżu” (1948), „książka o zapomnianym torunianinie” („Polska Zachodnia”, nr 28-29/1949) Muzeum Kaszubskie (1949), „Los rozbitków w dawnym prawie morskim” (1950), „Podpisuję apel sztokholmski (1950), „U gdańskiego laureata państwowej nagrody naukowej” (1950, wywiad z prof. PG, Adolfem Polakiem [1890-1967], konstruktorem silników okrętowych): wycinek i maszynopis (2k.); Stefan Żeromski żyje w naszych sercach. Uroczystości w Rozewiu i Wielkiej wsi (1950), „Nowe perspektywy rozwoju kulturalnego ludności kaszubskiej” (1951), „Nowe spojrzenie na romantyzm” (1951), „Życzenia noworoczne dla PTK” (1951), „Święta optymizmu” (1951), „Troska o folklor kaszubski jednym z wyrazów naszej pracy pokojowej” (1951), „Uczeni Wybrzeża w obliczu Kongresu”, „Historyczne dni nauki polskiej” (1951), „»Chłopska Iskra« w zwartym froncie staje do swych pierwszych żniw spółdzielczych (1951), „Echa Powstania Listopadowego w Gdańsku i okolicy” (1951), „Zapomniana bojowniczką” (1951, zob. przypis 37), „1133 wycieczki w Muzeum Pomorskim w ciągu 1951 r.” (1952), „Hańba amerykańskim ludobójcom! Wiec protestacyjny w Wyższej Szkole Pedagogicznej” (1952), „Wielkanoćny zasiew radości” (1952), „Wyższe szkoły Pedagogiczne kształcą budowniczych pięknego jutra” (1952), „Nauka na usługach gospodarki narodowej” (1952), „Dola recenzenta” (1953).

⁷² Rs II 369/1; maszynopis z odręcznymi poprawkami i uzupełnieniami, k. 6 (k. szósta rkps) .

⁷³ Rs II 369/2; maszynopis z odr. poprawkami, k. 5 .

⁷⁴ Rs II 369/3 oraz Rs II 369/4; maszynopisy, 2 warianty, k. 3.

⁷⁵ Rs II 369/5: rkps, 3 k.; Rs II 369/ 6 i 7: maszyn., k. 3.

⁷⁶ Rs II 369/8, maszynopis k. 4.

⁷⁷ Rs II 369/9, maszynopis, k. 14.

⁷⁸ Rs II 369/10, maszynopis, k. 11.

⁷⁹ Rs II 369/11, maszynopis, k. 4.

książki M. Barana)⁸⁰, „Zniemczeni Słowianie”⁸¹, „W kręgu kaszubskiego zaplecza morskiego. Jakie były początki ruchu kaszubskiego”⁸², „Potrzeby kulturalno-oświatowe na tle psychiki ludności”⁸³, „Związki Kaszub z Polską”⁸⁴, „Zagadnienia kaszubskie. Oświetlenie momentów drażliwych”⁸⁵, „Sytuacja na Kaszubach”⁸⁶, „W kręgu kaszubskiego zaplecza morskiego”⁸⁷. Dziesięć opracowań Andrzeja Bukowskiego o charakterze biograficznym obejmuje sygnatura **Rs II 370**⁸⁸.

Ważne miejsce w twórczości kaszubsko-pomorskiej Andrzeja Bukowskiego zajmuje **pisarstwo polemiczne**. Ten rodzaj publicystyki uwyrażnia się u autora *Regionalizmu kaszubskiego* zwłaszcza w latach sześćdziesiątych i rozwija się właściwie aż do jego śmierci. Jak pisze Józef Borzyszkowski: „*Jego ostre, krytyczne wystąpienia i artykuły, polemiki z L. Roplem czy L. Bądkowskim, a także W. Kiedrowskim, budziły niekiedy niesmak, ale też zmuszały Kaszubów do intelektualnego wysiłku i solidarnego współdziałania; pełnił rolę swoistego advocatus diaboli. Mimo krytycznej oceny zrzeszeńców, najwybitniejsi z nich – J. Trepczyk i F. Marszałkowski, mimo przeciwnych poglądów, nie stronili od rzeczowej dyskusji z profesorem*”⁸⁹. W owych polemikach sedno sporu tkwiło w odmiennym rozumieniu odrębności etniczno-kulturowej Pomorza, zwłaszcza zaś Kaszubów.

⁸⁰ Rs II 369/12-14: rkps (k. 4), maszynopis (k. 5), wyc. z „Dz.B.”, 22-23.03.1970, nr 69.

⁸¹ Rs II 369/15, maszynopis, 14 k. z odręcznymi poprawkami i uzupełnieniami.

⁸² Rs II 369/16: maszynopis, k. 12, nad nagłówkiem odręczna zapiska: „Tekst wywiadu dla „Odry”; Rs II 369/17: maszynopis, k. 5.

⁸³ Rs II 369/18; Referat na konferencję: „Zagadnienia aktywizacji gospodarczej północno-zachodnich powiatów województwa gdańskiego”, maszynopis powielany, s. 20, s. nlb. 8.

⁸⁴ Rs II 369/19: 2 k. z naklejonym wycinkiem ze „Słowa Pomorskiego”, 13.12.1936, nr 290. Na k. 2. notatka bibliograficzna o przedrukach tego artykułu w innych tytułach pras. („Front Zachodni”, „Kurier Bałtycki”, „Biuletyn Pomorski”) oraz o przekładzie niem.

⁸⁵ Rs II 369/25; maszynopis, k. 6, u dołu 1. k. uwaga: „Referat wygłoszony na wiosnę 1947 r. na zebraniu zamkniętym Instytutu Zachodniego w Poznaniu”.

⁸⁶ Rs II 369/29; maszynopis, k. 5 formatu A4, u dołu k. 1. informacja: „Artykuł ogłoszony w „Strażnicy Zachodniej”, 1946, nr 4/5, s. 184-188.

⁸⁷ Rs II 369/30; wycinek z: „Odra”, 1949, nr 22; nad tytułem tytuł cyklu: „Rozmowy z polskimi marynistami (XXII), na końcu tekstu: „Rozmowę przeprowadził Stanisław Telega”, nad nagłówkiem odręczna notatka A. Bukowskiego: „Artykuł w całości napisany przeze mnie, poza wstępem oznaczonym”.

⁸⁸ Znajduje się tutaj nstp. opracowania: „Ci, którzy ostatnio odeszli” (rkps i maszyn. oraz dwa inne maszynopisy o tym samym tytule), „Piękno zarośnięte chwastami” (maszyn., artykuł dotyczy postaci F. Kręckiego), „Pamiętajmy o rocznicach zasłużonych Pomorza. Kalendarzyk historyczny na rok 1984” (maszyn.), „O badaniach życia literackiego na Pomorzu Gdańskim” (maszyn.), „1862-1957-1977: 115-lecie i 20-lecie KR. U kolebki kółek Rolniczych” (Tygodnik „Plon”, nr 42-43, 16-12 października 1977 r.), „Alfons Chmielewski (1848-1934)” (rkps).

⁸⁹ J. Borzyszkowski, Andrzej Bukowski, w: „Pomerania”, luty 1998, s. 49.

Podkreślanie tejże odrębności przez środowiska dawnych zrzeszeńców, skupionych wokół Aleksandra Labudy i Jana Trepczyka, do której to działalności nawiązało, powstałe w roku 1956 Zrzeszenie Kaszubskie⁹⁰ (od 1965 r. występujące pn. Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego [ZK-P]), uważał Bukowski za szkodliwy separatyzm, godzący w polskość i polskie oblicze Pomorza i Kaszub. Nie wnikając w głęboką analizę, generalnie stwierdzić należy, iż autor *Regionalizmu kaszubskiego*, zarazem wielki zwolennik tej idei, rozumiał ją w myśl hasła sformułowanego niegdyś przez Hieronima Derdowskiego: „*Nie ma Kaszub bez Polonii a bez Kaszub Polsci*”. W swoim artykule *Kaszubi w rezerwacie*, opublikowanym w roku 1981 w „Głosie Wybrzeża” stwierdzał w powyższej kwestii następująco: „*Byłem zawsze i jestem jak najbardziej za odnoszeniem się z szacunkiem dla mowy, którą posługują się Kaszubi, dla wartości ich rodzimej oryginalnej kultury, tradycji, dorobku literackiego, oraz dla wielkich zasług, jakie położyli w walce o utrzymanie polskości wybrzeża morskiego i ofiar, które ponieśli na równi z wszystkimi Polakami na polach walk o wolność i niepodległość narodu i państwa polskiego. Kaszubi – pisze dalej Bukowski – potrafili dawniej, potrafili i obecnie, wierze w to święcie, odeprzeć nieprzemysłane, szkodliwe dla nich w swoich konsekwencjach pomysły nieproszonych »przyjaciół«, którzy, choć ich intencje nie pochodzą z podszeptów Smełka, sięją przeciw zło pod niewinnie brzmiącym hasłem: »Kochać równocześnie«*”. W kwestii powyższej i w innych, odnoszących się do spraw kaszubskich zajmował Bukowski głos często, nieraz podchodząc do pewnych spraw bardzo emocjonalnie. Ma to oddźwięk w jego spuściźnie, również w tej jej części, która jest przedmiotem niniejszego opracowania. Twórczość polemiczna i materiały związane z tym rodzajem jego działalności i pisarstwa, obejmują aż 10 jednostek inwentarzowych. Otwiera zaś tę grupę materiałów sygnatura **Rs II 371**, gdzie znajdziemy nie tyle polemiki, lecz **dokumentację** „w sprawie – jak czytamy we wniosku A. Bukowskiego z 12 grudnia 1965 – *zajęcia stanowiska przez Sąd Koleżeński Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, w stosunku do p. Lecha Bądkowskiego, który dopuścił się ciężkiej obrazy wobec mnie, zarzucając mi publicznie »falszerstwa« i »nadużycie« w zredagowaniu przeze mnie i opublikowanej przez Gdańskie Towarzystwo Naukowe księdze Sesji Naukowej pt. »Województwo gdańskie w XX leciu Polski Ludowej«...*”. Omawiana teczka zawiera 31 całości merytorycznych, na które składają się: dokumenty, korespondencja, zapiski rękopiśmienne A. Bukowskiego oraz materiały organizacyjne ZK-P i inne z lat 1965–1967. Dokumentacja w/w sprawie kończy się prośbą A. Bukowskiego z dnia 8 marca 1967 r. „o skreślenie mnie z listy członków Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego....”. oraz pismem Zarządu Głównego ZK-P do A. Bukowskiego z dn. 1 kwietnia 1967 r. informującym, że „Prezydium Zarządu Głównego Zrzeszenia

⁹⁰ A. Bukowski był w gronie jego założycieli.

*Kaszubsko-Pomorskiego uprzejmie komunikuje, że przyjęło do wiadomości pismo Obywatela z dnia 8 III 1967 r. w sprawie skreślenia z listy członków Zrzeszenia. Równocześnie prezydium nadmienia, że jest zainteresowane poznaniem przyczyn decyzji wystąpienia Obywatela z Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego*⁹¹.

Kolejne jednostki inwentarzowe grupują już sensu stricte polemiczną twórczość A. Bukowskiego. I tak pod sygnaturą **Rs II 372** znajdziemy niezwykle interesującą **dokumentację**⁹² **polemiki A. Bukowskiego z red. teleturnieju „Wielka Gra”**, z marca 1972 r., gdzie staje on w obronie jednego z uczestników, Henryka Brzóska z Pucka, który – odpowiadając z historii Gdańska – udzielił mylnej odpowiedzi z powodu źle sformułowanego pytania⁹³. W omawianej grupie materiałów znajdują się różne warianty i formy dwóch tekstów w ww. sprawie („Błędy teleturnieju »Wielka Gra«”⁹⁴ oraz „Jeszcze raz o błędach teleturnieju »Wielka Gra«”⁹⁵), które to Bukowski zamieścił w „Dzienniku Bałtyckim”, a także: 2 listy H. Brzóska do A. Bukowskiego, list otwarty córki Józefa Czyżewskiego, Marii Czyżewskiej-Lniskiej do Red. „Dziennika Bałtyckiego”, egzemplarz „Prawa i Życie” z 2 kwietnia 1972 r. z artykułem Mariana Podgórecznego „Nie przegrał”⁹⁶, tekst pytań (z teleturnieju „Wielka Gra”) dla H. Brzóska⁹⁷ i in.⁹⁸

Autograf tekstu polemiki z Edmudem Puzdrowskim „Niepokojące próby rehabilitacji”⁹⁹ oraz korespondencja¹⁰⁰ z Redakcją czasopisma „Nowe Książki”, w którym wspomniany artykuł miał się ukazać, zostały oznaczone sygnaturą **Rs II 373**. Następną jednostką inwentarzową (**Rs II 374**) zawiera **opracowania oraz materiały warsztatowe** (notatki, wycinki) **dotyczące austriackiego badacza kaszubszczyzny Ferdynanda Neureitera** i jego głośnego dzieła *Kaschubische*

⁹¹ Rs II 371/23; pismo podpisał prezes Zarządu Gł. ZK-P, mgr Bernard Szczęsny.

⁹² 14 całostek merytorycznych.

⁹³ Pytanie dotyczyło drukarza i wydawcy, jednego z najwybitniejszych działaczy polskich w Gdańsku na przełomie XIX i XX w oraz w okresie Wolnego Miasta Gdańska, Józefa Czyżewskiego (1857-1935).

⁹⁴ Rkps (Rs II 372/5, k. 1), maszynopis (Rs II 372/6, k. 2), wyc. z „Dz.B.”, 17.03.1972, nr 62 (Rs II 372/4).

⁹⁵ Rkps (Rs II 372/8, k. 5), maszynopis (Rs II 372/10, k. 7), wyc. z „Dz.B.”, 16-17.04.1972, nr 90 (Rs II 372/11).

⁹⁶ Rs II 372/7.

⁹⁷ Maszynopis, Rs II 372/3.

⁹⁸ 2 notatki rkps A. Bukowskiego (Rs II 372/1,2) oraz wyc. z „Dz.B.”, 2.09.1972 z tekstem notki inform. „Teleturniej przed Sądem Najwyższym” (Rs II 372/9).

⁹⁹ Rs II 373/1: 3 k. rkps, polemika z artykułem recenzyjnym E. Puzdrowskiego w „Nowych Drogach”: „Literatura regionu czy region literatury”.

¹⁰⁰ 2 listy A. Bukowskiego do Redakcji „Nowych Dróg”; z 16.10.1973 oraz z 7.02.1974 (Rs II 373/2,3).

*Anthologie*¹⁰¹. Czołowe miejsce w tym zbiorze¹⁰² zajmuje artykuł Bukowskiego: „Neureiter – »nowy przyjaciel« Kaszubów”¹⁰³. Z innych materiałów wymienić należy maszynopis tekstu Gerarda Labudy: „Analiza książki Ferdinanda Neureitera...”.

Tadeusz Skutnik oraz **redakcja „Pomeranii”**, na łamach którego to pisma (organu ZK-P), w styczniu 1986 r. ukazał się artykuł Skutnika „Trochę ciepło, trochę cierpko”¹⁰⁴, byli adresatami kolejnych polemik Andrzeja Bukowskiego, co dokumentuje zbiór materiałów oznaczony sygnaturą **Rs II 375**¹⁰⁵. Wspomniany wyżej artykuł zawierał bowiem szereg uwag krytycznych odnośnie do haseł dotyczących Pomorza i Kaszub w wydanym w owym czasie przewodniku encyklopedycznym *Literatura Polska*. Osobą odpowiedzialną za powyższe hasła w tym wydawnictwie był właśnie Andrzej Bukowski. Swoją replikę zawarł on w dwóch tekstach: „Wokół encyklopedii »Literatura Polska«. Krytycznie o artykule w Pomeranii”¹⁰⁶ oraz „Zakłamać prawdę”¹⁰⁷. Z dokumentacji znajdującej się w omawianym zbiorku wynika, iż publikacji tego ostatniego tekstu odmówiły redakcje „Pomeranii” oraz „Głosu Wybrzeża”¹⁰⁸.

Pięć lat przed polemiką z „Pomeranią” **zacięta debata** w kwestii zaznaczania odrębności kaszubskiej, toczyła się **na łamach „Głosu Wybrzeża”** i innych pism¹⁰⁹. Zapoczątkował ją tekst A. Bukowskiego „Kaszubi w rezerwacie”¹¹⁰, który powstał jako reakcja na felieton Janusza Kowalskiego „Kochać równocześnie”¹¹¹, gdzie m.in. zawarty został postulat, „*aby napisy przydrożne na Kaszubach były dwujęzyczne, tj. po kaszubsku i po polsku*”. Utrzymana w ostrym tonie i obejmująca kilka wątków tematycznych (np. kwestia „gadzinówek” kaszubskich, czy sprawa podpisania volkslisty przez lidera środowiska „Zrzeszeńców”, Aleksandra Labudę) polemika¹¹² wywołała lawinę korespondencji oraz wypowiedzi prasowych.

¹⁰¹ München 1973.

¹⁰² Łącznie 39 całostek merytorycznych.

¹⁰³ Autograf (Rs II 374/34, k. 19) i maszynopis (Rs II 374/35, k. 17 formatu A4).

¹⁰⁴ W zbiorze jest egzemplarz „Pomeranii” z tekstem artykułu (s. 1-3), sygn. Rs II 375/1.

¹⁰⁵ Zawiera on 9 całostek merytorycznych.

¹⁰⁶ Rkps (Rs II 375/3; k. 16) oraz maszynopis (Rs II 375/4; k. 12 formatu A4).

¹⁰⁷ Rkps (Rs II 375/5; k. 25) oraz maszynopis (Rs II 375/6; k. 24).

¹⁰⁸ Tekst opublikował periodyk „Pomorze”, 1987, nr 3.

¹⁰⁹ Również w „Życiu Literackim”, „Wieczorze Wybrzeża” i „Dzienniku Bałtyckim”.

¹¹⁰ „Głos Wybrzeża”, 1-2.08.1981.

¹¹¹ „Głos Wybrzeża”, 30.06.1981, nr 128.

¹¹² Miesiąc po artykule „Kaszubi w rezerwacie”, jako replikę na tekst W. Kiedrowskiego (zob. przypis 116), opublikował Bukowski artykuł pt. „Temat Kaszubski”, który to jeszcze bardziej „podkreślił” atmosferę toczącej się polemiki.

Głos zabrali m.in.: Wojciech Kiedrowski¹¹³, Lech Bądkowski¹¹⁴, Ks. Henryk Kroll¹¹⁵, Edward Breza¹¹⁶, Tadeusz Oracki¹¹⁷, Kazimierz Kretowicz¹¹⁸, Sławomir Sierecki¹¹⁹, Janusz Kowalski¹²⁰, Ryszard Ciemiński¹²¹. Autografy omawianych tekstów A. Bukowskiego oraz wycinki prasowe z artykułami w/w autorów a także korespondencja i szereg materiałów warsztatowych twórcy spuścizny (notatki, wycinki prasowe), odnoszące się do tematyki powyższej polemiki, stanowią jednostkę inwentarzową **Rs II 376**¹²².

Kolejne cztery sygnatury (od **Rs II 377** do **Rs II 380**) dotyczą **zbiorów artykułów polemicznych** Bukowskiego, przygotowywanych przez niego do wydania, jako odrębnych publikacji. Pierwszy zbiorek, opatrzony sygnaturą **Rs II 377** został zatytułowany „**Artykuły polemiczne w różnych kwestiach kaszubskich: wybór**” i zawiera egzemplarze nstp. publikacji prasowych: „Kaszubi w rezerwacie”, „Zakłamać prawdę”, „Pomyłki docenta Edwarda Brezy”¹²³. „**Moje boje kaszubskie**” (sygn. **Rs II 378**), to tytuł następnej (przygotowywanej do wydania) antologii twórczości polemicznej Andrzeja Bukowskiego. Zbiór zawiera autograf spisu treści¹²⁴ oraz teksty jedenastu tytułów: „W sprawie Fl. Ceynowy (II). O autorstwie »Katechizmu kaszubskiego«”¹²⁵, „Kaszubski katechizm rewolucyjny z r. 1867”¹²⁶, „W obronie Leona Heykego”¹²⁷, „Fantazja i prawda o A. Majkowskim i mistrzu Berkanie”¹²⁸, „Dyletantyzm agresywny: dyskusji o Florianie Ceynowie ciąg dalszy”¹²⁹, „Aleksander Majkowski w krzywym zwierciadle Lecha Bądkow-

¹¹³ „Zwierciadło pana Bukowskiego znów błyszczy”, w: „Głos Wybrzeża”, 26.08.1981, nr 169.

¹¹⁴ [List do Redakcji „Głosu Wybrzeża”], w: „Głos Wybrzeża”, 24.09.1981, nr 190.

¹¹⁵ [List do Redakcji „Głosu Wybrzeża”], Ibidem.

¹¹⁶ Zakres użycia kaszubszczyzny, w: „Głos Wybrzeża”, 29.10.1981, nr 215.

¹¹⁷ Temat kaszubski – na marginesie dyskusji, „Głos Wybrzeża”, 21.10.1981, nr 209.

¹¹⁸ Dwa oblicza regionalizmu, w: „Głos Wybrzeża”, 12.08.1982, nr 157.

¹¹⁹ Wszyscy jesteśmy Kaszubami, w: „Wieczór Wybrzeża”, 2-4.04.1982, nr 66.

¹²⁰ Temat kaszubski i okolice, w: „Głos Wybrzeża”, 6.10.1981, nr 198.

¹²¹ Listek figowy, w: „Życie Literackie”, nr 1597, s. 13.

¹²² Łącznie zawiera ona 45 całostek merytorycznych

¹²³ Dołączony do zbioru (w rękopisie) spis treści wymienia jeszcze (na drugim miejscu) publikację w „Życiu Literackim” (nr 34/1982) pt. „Przeciw zacierananiu prawdy o Kaszubach”.

¹²⁴ Zawiera on 17 pozycji i w znacznej mierze odbiega od zawartości zbioru, 1 k. papieru kancelaryjnego A4 (Rs II 378/1).

¹²⁵ Maszynopis z odręcznymi poprawkami i uzupełnieniami (Rs II 378/2).

¹²⁶ Maszynopis, 1 k., nad nagłówkiem tytuł rubryki w „Dz.B.” – „Norczyk kaszubski” (Rs II 378/3).

¹²⁷ Maszynopis, 3 k. formatu A4 (Rs II 378/4).

¹²⁸ Maszynopis, 6 k. formatu A4 (Rs II 378/5).

¹²⁹ Nadbitka z: „Gdańskie Zeszyty Naukowe. Prace Pomorzoznawcze”, 1967, nr 15, s. 359-390 (Rs II 378/6).

skiego¹³⁰, „Nieudana publikacja o Florianie Ceynowie”¹³¹, „Jeszcze o niemieckich gadzinówkach. Pomyłki polemisty”¹³², „Jeszcze o niemieckich gadzinówkach (II) Dysponenci gadzinówek”¹³³, „Z tajnych niemieckich archiwów. Gadzinówki Friedricha Lorentza”¹³⁴, „Potępiam takie metody walki”¹³⁵.

Tytuł kolejnych, przygotowywanych przez A. Bukowskiego do wydania, dwóch zbiorów antologii jego polemik jest wspólny i brzmi **„Manowce Regionalizmu”**¹³⁶ (Rs II 379, Rs II 380). Poszczególne zbiory różnią się tylko zawartością. Oba zestawy mają również dołączone spisy treści, odbiegają one jednak – i to znacznie – od zawartości. W pierwszym (Rs II 379) zostały zamieszczone następujące opracowania: „Jeszcze o niemieckich gadzinówkach (III). Gdy z czarnego robi się białe”¹³⁷, „Obrońca niemieckich gadzinówek w krakowskim »Życiu Literackim«”¹³⁸, „Niepokojące próby rehabilitacji”¹³⁹, „W sprawie artykułu Wojciecha Kiedrowskiego i wolksdeutschostwa Aleksandra Labudy”¹⁴⁰, „Przeciw zacieraniu prawdy o Kaszubach”¹⁴¹, „Wokół encyklopedii »Literatura Polska«. Krytycznie o artykule w »Pomeranii«”¹⁴², „Zakłamać prawdę! (O niektórych draż-

¹³⁰ Nadbitka z: „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne”, nr 13, s. 195-214 (Rs II 378/7).

¹³¹ Nadbitka z: „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne. Prace Pomorzoznawcze”, nr 14, s. 207-218 (Rs II 378/8).

¹³² Autograf, 10 k. (Rs II 378/9).

¹³³ Autograf, 9 k. (Rs II 378/10).

¹³⁴ Autograf, 4 k. formatu A4 (Rs II 378/11).

¹³⁵ Maszynopis, 4 k. formatu A4 (Rs II 378/12).

¹³⁶ W egzemplarzu oznaczonym sygnaturą Rs II 379 znajduje się pismo (Rs II 379/1) dyr. Instytutu Bałtyckiego, Stanisława Potockiego do Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku, z dn. 14.03.1984 r., w którym to czytamy m.in.: „... zwracamy się z uprzejmą prośbą o przyznanie dotacji celowej w kwocie ok. 600 000,- zł. na wydanie drukiem pracy prof. dr Andrzeja Bukowskiego pt. „Manowce regionalizmu”. Jednocześnie załączamy konspekt tej pracy. Jak z niego wynika, w książce prof. A. Bukowskiego znalazłyby swe odbicie problemy rozwoju regionalizmu, dotyczące przede wszystkim województwa gdańskiego. Omawiane przez autora zagadnienia mają - naszym zdaniem - duże znaczenie nie tylko ze względu na ich aktualność, lecz także ze względu na ich doniosłość z punktu widzenia politycznego. Biorąc to pod uwagę, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, w którym zasięgaliśmy wstępnych informacji, byłoby skłonne - w razie pozytywnej opinii Wydziału Kultury i Sztuki - zapewnić druk książki o obj. ok. 10 ark. wyd. w oprawie broszurowej/ jeszcze przed końcem bieżącego roku...”.

¹³⁷ Autograf, 12 k. (Rs II 379/6).

¹³⁸ Maszynopis, 9 k. formatu A4. Polemika z Ryszardem Ciemińskim (Rs II 379/7).

¹³⁹ Maszynopis, 4 k. formatu A4. Polemika z Edmundem Puzdrowskim (Rs II 379/8).

¹⁴⁰ Maszynopis, 10 k. formatu A4. (Rs II 379/9).

¹⁴¹ Maszynopis, 9 k. formatu A4. Polemika z Ryszardem Ciemińskim i Januszem Kowalskim. (Rs II 379/10).

¹⁴² Maszynopis, 12 k. formatu A4. Polemika z Tadeuszem Skutnikiem. (Rs II 379/11).

liwych kwestiach kaszubskich)¹⁴³, „Aleksander Majkowski o gadzinówce »Przyjacieli Ludu Kaszubskiego«¹⁴⁴, „Z relacji naocznego świadka. Gadzinówki (II)¹⁴⁵, „Jeszcze o niemieckich gadzinówkach (II). Dysponenci gadzinówek¹⁴⁶. W drugim z opisywanych zbiorów (Rs II 380), znajdują się zaś takie teksty jak: „Wokół encyklopedii »Literatura Polska«. Krytycznie o artykule w »Pomeranii«¹⁴⁷, „Zakłamać prawdę!¹⁴⁸, „Niepokojące próby rehabilitacji¹⁴⁹, „Obrońca niemieckich gadzinówek w krakowskim »Życiu Literackim«¹⁵⁰, „Jeszcze o niemieckich gadzinówkach (II). Dysponenci jednodniówek¹⁵¹, „Herr Dr Friedrich Lorentz¹⁵², „Aleksander Majkowski o gadzinówce »Przyjacieli Ludu Kaszubskiego«¹⁵³, „Nieznany list Aleksandra Majkowskiego¹⁵⁴.

Poczesne miejsce w pomorskiej twórczości naukowej Andrzeja Bukowskiego oraz w jego publicystyce zajmuje **problematyka oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki**. Charakter tych tekstów często ma określone oblicze ideologiczne, dotyczy to zwłaszcza opracowań z lat pięćdziesiątych.

Niemalą liczbę opracowań dotyczących ww. tematyki zawierają dwie kolejne jednostki inwentarzowe: **Rs II 381** oraz **Rs II 382**. Pierwsza sygnatura obejmuje teksty twórcy spuścizny dotyczące oświaty i szkolnictwa wyższego: „Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Gdańsku¹⁵⁵; „W.S.P. w Gdańsku kształci nauczycieli – szermierzy postępu¹⁵⁶; Tekst przemówienia na inaugurację roku akademickiego 1959/1960¹⁵⁷, „Związły obraz osiągnięć wyższych uczelni w województwach pomorskich w 40-leciu PRL¹⁵⁸; tekst pierwszej wypowiedzi na sesji z okazji 400-lecia Gimnazjum Akademickiego im. M. Kopernika w Toruniu,

¹⁴³ Nadbitka z: „Pomorze”, 1918, nr 3, s. 30-38. Polemika z Tadeuszem Skutnikiem i Redakcją „Pomeranii” (Rs II 379/12).

¹⁴⁴ Maszynopis, 6 k. Polemika z Edwardem Brezą (Rs II 379/13).

¹⁴⁵ Maszynopis, 9 k. (Rs II 379/14).

¹⁴⁶ Maszynopis, 10 k. (Rs II 379/15).

¹⁴⁷ Maszynopis, 12 k. Polemika z Tadeuszem Skutnikiem (Rs II 380/2).

¹⁴⁸ Maszynopis, 24 k. Polemika z Tadeuszem Skutnikiem (Rs II 380/3).

¹⁴⁹ Maszynopis, 4 k. Polemika z Edmundem Puzdrowskim (Rs II 380/4).

¹⁵⁰ Maszynopis, 9 k. Polemika z Ryszardem Ciemińskim (Rs II 380/5).

¹⁵¹ Maszynopis, 10 k. (Rs.II/6).

¹⁵² Maszynopis, 4 k. (Rs II 380/6).

¹⁵³ Maszynopis, 2 k. (Rs II 380/7).

¹⁵⁴ Maszynopis, 2 k. (Rs II 380/8).

¹⁵⁵ Publikacja w: „Młody Nauczyciel”. Dwutygodnik PWSP, 22.03.1954, nr 3 (Rs II 381/1).

¹⁵⁶ Maszynopis z odręcznymi poprawkami i uzupełnieniami, 2 k. formatu A4 (Rs II 381/2).

¹⁵⁷ Maszynopis powielany, 13 k. formatu A4 (Rs II 381/3).

¹⁵⁸ Maszynopis z rękopiśmiennymi wstawkami, 11 k. format A4 (Rs II 381/4) oraz publikacja w: „Pomorze Gdańskie”. Biuletyn-Kwartalnik, lipiec-wrzesień 1984, nr 3, s. 14-24 (Rs II 381/5).

w dniach 12 i 13 września 1968 r.¹⁵⁹; tekst drugiej wypowiedzi na ww. sesji¹⁶⁰. W drugiej ze wspomnianych wyżej sygnatur zgromadzono opracowania odnoszące się do różnych aspektów życia naukowego Gdańska i Pomorza¹⁶¹: „W gdańskim ognisku naukowym”¹⁶², „Podwójny jubileusz »Rocznika Gdańskiego«”¹⁶³, „Działalność Instytutu Bałtyckiego po r. 1945”¹⁶⁴, „Instytut Bałtycki należy reaktywować”¹⁶⁵, „Działalność Instytutu Bałtyckiego w latach 1945–1948”¹⁶⁶, „Obchody jubileuszowe Gdańskiego Towarzystwa Naukowego”¹⁶⁷, „Sesja naukowa GTN: Województwo gdańskie w XX-leciu Polski Ludowej”¹⁶⁸, „Zygmunt Mocarski – twórca toruńskiej Książnicy”¹⁶⁹, „Naukowcy podejmują zobowiązania”¹⁷⁰.

Wiele opracowań A. Bukowskiego, dotyczących problematyki kaszubsko-pomorskiej była przygotowywana z okazji różnych sesji i konferencji naukowych, na które był zapraszany. Dokumentacja tej jego działalności znajduje się w czterech następnych jednostkach inwentarzowych (Rs II 383–Rs II 386). Pod pierwszą sygnaturą znajdziemy materiały¹⁷¹ dotyczące sesji „Rola książki w życiu umysłowym Torunia”, zorganizowanej z okazji 750-lecia Torunia oraz 60-lecia Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika, w dniach 21–23 października 1983 r. Znajdują się tam m.in. dwa autografy roboczych wersji wystąpienia Bukowskiego: „Zygmunt Mocarski – twórca toruńskiej Książnicy”. „Problemy rozwoju kultury regionalnej” to tytuł konferencji popularno-naukowej, która odbyła się we Włocławku, w dn. 12–13 czerwca 1986 r. Andrzej Bukowski wygłosił na niej referat: „Blaski i cienie regionalizmu”. Dwa warianty autografu i maszynopis z tekstem tego wystąpienia oraz szereg innych materiałów warsztatowych i okoliczno-

¹⁵⁹ Maszynopis, 11 k. formatu A4 (Rs II 381/6).

¹⁶⁰ Maszynopis, 3 k. formatu A4 (Rs II 381/7).

¹⁶¹ Łącznie 14 całostek.

¹⁶² Publikacja w: „Ilustrowany Kurier Polski”, 11.03.1946, nr 68 (Rs II 382/1).

¹⁶³ Autograf, 3 k. (Rs II 382/2); maszynopis, 6 k. formatu A4 (Rs II 382/3); Nadb. z: „Rocznik Gdański”, t. XXV, 1966, s. 5-8 (Rs II 382/4).

¹⁶⁴ Tekst referatu na sesję jubileuszową z okazji 50-lecia Instytutu Bałtyckiego; 2 nadb. z: „Komunikaty Instytutu Bałtyckiego”, z. 27-28, czerwiec-grudzień 1978 r. (Rs II 382/5; egzemplarz obejmuje wszystkie wystąpienia na ww. sesji; Rs II 382/6: egz. zawiera tylko tekst referatu A. Bukowskiego).

¹⁶⁵ Autograf, k 4 (Rs II 382/7); maszynopis, 4 k. form. A4, na k. 4. obok podpisu: „Gdańsk, w czerwcu 1957 r.” (Rs II 382/8).

¹⁶⁶ Maszynopis z autografem, k. 8 (sygn. Rs II 382/9).

¹⁶⁷ Autograf, k. 3 (Rs II 382/10); maszynopis, k. 4 (Rs II 382/11).

¹⁶⁸ Maszynopis, 4 k. form. A4 (Rs II 382/12).

¹⁶⁹ Maszynopis, 16 k. form. A4 (Rs II 382/13).

¹⁷⁰ Maszynopis, 2 k. form. A4 (Rs II 382/14).

¹⁷¹ Opracowania, zaproszenia, korespondencja, programy, wycinki, notatki: łącznie 9 całostek merytorycznych.

ściowych¹⁷², związanych tematycznie z konferencją, zawiera jednostka inwentarzowa **Rs II 384**. Kolejna zaś dwie sygnatury **Rs II 385** oraz **Rs II 386** gromadzą **bogatą kolekcję materiałów z licznych zjazdów, konferencji, sesji, zebrań dyskusyjnych, wieczorów literackich, przedstawień** itp., począwszy od roku 1945, na latach osiemdziesiątych skończywszy. Najstarszym dokumentem w tej kolekcji jest egzemplarz afiszu, zapraszającego na prelekcję (połączoną z recytacją) Andrzeja Bukowskiego pt. „Poezja kaszubska”, w Sali Malinowej Robotniczego Domu Kultury w Bydgoszczy, w dniu 12 grudnia 1945 r., w ramach cyklu „Śród Literackich” organizowanych przez bydgoski Klub Literacko-Artystyczny¹⁷³. Jest też zaproszenie na widowisko w języku kaszubskim „Hanka się żeni” (wg sztuki Ks. Bernarda Sychty), w ramach inauguracyjnego przedstawienia Teatru Kaszubskiego im. Jana Karnowskiego w Wejherowie, w dn. 27 kwietnia 1946 r.¹⁷⁴ Spektakl powyższy zorganizowano w ramach Konferencji Działaczy Kaszubskich. Ulotka z tekstem zaproszenia i programem konferencji również znajduje się w omawianym zbiorze¹⁷⁵. Warto też wspomnieć o druczku z programem Pierwszego Manifestacyjnego Zjazdu B. Więźniów Politycznych Pomorza, który to odbył się w dniu 4 sierpnia w Bydgoszczy, w ramach obchodów 600-lecia miasta¹⁷⁶. Również godny zauważenia jest mały zbiorek materiałów (zaproszenie, program korespondencja)¹⁷⁷, dotyczących obchodów w lutym 1948 r. w Kartuzach 10 rocznicy śmierci Aleksandra Majkowskiego, w których to Andrzej Bukowski uczestniczył, wygłaszając okolicznościowe przemówienie-referat.

Kolejna kolekcja (w ramach omawianego zespołu) kaszubsko-pomorskiej twórczości Andrzeja Bukowskiego zawiera **recenzje** (wydawnicze oraz prac doktorskich, habilitacyjnych i in.), opinie i omówienia, a także jego opracowania i materiały warsztatowe natury bibliograficznej¹⁷⁸. Składa się ona z dwóch jednostek inwentarzowych: **II 387 Rs**¹⁷⁹ oraz **Rs II 388**¹⁸⁰.

¹⁷² Łącznie 20 całości merytorycznych.

¹⁷³ Sygn. Rs II 385/1.

¹⁷⁴ Sygn. Rs II 385/2.

¹⁷⁵ Sygn. Rs II 385/3.

¹⁷⁶ Sygn. Rs II 385/4.

¹⁷⁷ Sygn. Rs II 383/5-7.

¹⁷⁸ Zbiór zawiera 39 całości merytorycznych (łącznie 73 jednostki).

¹⁷⁹ Zawiera recenzje wyd. (i inne) prac nstp. autorów: Stefana Rafińskiego, Klemensa Trzebiatowskiego, Józefa Pawlika, Wiktora Frąckowiaka, Władysława Kirsteina, Marii Kowalewskiej, Barbary Sórko-Kanclerz, Jana Kucharskiego, Jana Ptasińskiego, Kazimierza Mężyńskiego, Zenona Ciesielskiego, Kazimierza Chruścińskiego, Kazimierza Kubika, Teofila Ruczyńskiego, Sabiny Krocakowej, Jerzego Michny, Bernarda Januszewskiego, Gertrudy Skotnickiej, Krzysztofa Wójcickiego, Mariana Śliwińskiego, Krystyny Turo, Bernarda Piotrowskiego, Eugenii Sławińskiej. Łącznie 39 całości merytorycznych (57 jednostek).

¹⁸⁰ Zawiera 16 jednostek (rkps, maszyn., nadbitki) opracowań i omówień bibliograficznych.

Pod sygnaturą **Rs II 389** znajdziemy recenzje (Ludwika Bandury oraz Tadeusza Cieślaka) prac historycznych A. Bukowskiego o Pomorzu Gdańskim w XIX i na początku XX w. Różne materiały o charakterze bibliograficznym, a także bibliotecznym zawiera zbiorek opatrzony sygnaturą **Rs II 390**¹⁸¹.

Zapoczątkowuje on niejako cały **blok sygnatur odnoszących się do różnorodnych kolekcji tematycznych i zbiorów materiałów warsztatowych, często o wielkiej wartości źródłowej**. Omówienie jego rozpoczniemy od sygnatury **Rs II 391**, którą to oznaczony został pokaźny zbiór (227 jednostek) wycinków prasowych, wypisów i notatek źródłowych oraz bibliograficznych (itp.), zatytułowany przez twórcę spuścizny: **„Regionalizm Kaszubski – materiały do nowego wydania”**. Wyodrębniono w nim cztery grupy materiałów: oprac. i notatki źródłowe (39 jedn.), notatki bibliograficzne (100 jedn.), wycinki pras. do r. 1939 (59 jedn.), wycinki prasowe po r. 1945 (27 jedn.). Zdaniem autora niniejszego opracowania na szczególną uwagę w tym zbiorze zasługuje konspekt: **„Zagadnienia kaszubskie. Oświetlenie momentów drażliwych”**¹⁸². Czy miał to być tytuł rozdziału w nowym wydaniu „Regionalizmu”, czy też nagłówek powyższy dotyczy nowego dzieła? – pytanie czeka jeszcze na odpowiedź.

Kolejna teczka materiałów, nazwana przez Bukowskiego **„Monografia pow. kartuskiego (konspekty)”** [sygn. **Rs II 392**], zawiera m.in. (odręcznie wykonaną na kalce technicznej) mapę „Podział administracyjny powiatu kartuskiego”¹⁸³ oraz obszerne opracowanie: „Sprawozdanie z badania stosunków kredytowych na wsi w powiecie kartuskim, przeprowadzonego na zlecenie Spółdzielczego Instytutu Naukowego przez Tyblewskiego Zenona, kierownika Działu Planowania Oddziału Wojewódzkiego B.G.S. w Gdańsku, oraz Markowskiego Wacława, st. rewidenta Wydz. Instrukcyjno-Rewizyjnego Spółdzielni Oszczędnościowo-Pożyczkowych Oddziału Wojewódzkiego B.G.S. w Gdańsku, w okresie od dnia 11. marca do dnia 26 marca 1949 r.”. **„Oblicze społeczne regionalizmu kaszubskiego”** to tytuł teczki tematycznej, zawierającej głównie autografy opracowań, wypisów i notatek źródłowych oraz bibliograficznych¹⁸⁴. Następną kolekcją warsztatową została nazwana przez twórcę spuścizny: **„Problemy współczesnego regionalizmu”** (sygn. **Rs II 394**). Poza autografami opracowań i różnorodnych zapisów A. Bukowskiego, znajdują się tutaj liczne publikacje prasowe oraz niskonakładowych wydawnictw okolicznościowych i materiałów powielanych, związane z problematyką regionalną¹⁸⁵. Niezwykle interesująca jest zawartość teczki **„Kultura**

¹⁸¹ Znajduje się tam: egzemplarz oferty wydawnictwa Christoph von Schmid z Regensburga, katalog „Wystawy prasy kaszubsko-pomorskiej (16 XI–27 XI 1964 r.)” w Wejherowie, oraz 8 jednostek korespondencji muzealno-bibliotecznej.

¹⁸² Maszynopis, k. 1 (sygn. Rs II 391/1).

¹⁸³ Sygn. Rs II 392/5; Do mapy dołączono dwie klisze negatywowe.

¹⁸⁴ Łącznie 21 całostek merytorycznych.

¹⁸⁵ Łącznie 55 całostek merytorycznych. Wśród materiałów publikowanych znajdują się m.in.

na Pomorzu Gdańskim” (sygn. Rs II 395), w której A. Bukowski zgromadził szereg różnorodnych materiałów¹⁸⁶: wypisy i notatki źródłowe, wycinki pras. i maszynopisy¹⁸⁷. Problematykę kulturalną odzwierciedlają też materiały, znajdujące się w kolejnej teczce, oznaczonej symbolem sygnaturowym Rs II 396. Nosi ona tytuł „**Materiały do »Rejsów« pocz. lat 50-tych**” i zawiera szereg tekstów literackich i publicystycznych różnych autorów¹⁸⁸. Badaczy emigracji kaszubskiej w Kanadzie z pewnością zainteresuje nieduży, ale bardzo ciekawy pod kątem zawartości, zbiorek (Rs II 397), składający się z czterech publikacji¹⁸⁹, korespondencji (badaczki dziejów społeczności kaszubskiej w Kanadzie) Izabeli Jost z A. Bukowskim¹⁹⁰ oraz z mapy jednego z obszarów w Kanadzie, zamieszkiwanych przez tę społeczność¹⁹¹.

Andrzej Bukowski był niezwykle aktywny na wielu polach działalności społecznej na niwie kaszubsko-pomorskiej. Na początku lat sześćdziesiątych uczestniczył np. bardzo aktywnie w realizacji koncepcji ustanowienia **odznaki honoru-**

---

wewnętrzne materiały szkoleniowe Towarzystwa Ziemi Zachodnich i Północnych oraz powielane referaty wygłoszone w ramach Sekcji Literatury Regionalnej na VIII Zjeździe Pisarzy Ziemi Zachodnich i Północnych w Kwidzynie (22.05.1965), a także broszurka Lecha Buntkowskiego (Bądkowskiego) *Pomorska myśl polityczna*, wyd. w Londynie w 1945 r.

¹⁸⁶ Łącznie 55 całostek merytorycznych.

¹⁸⁷ Z tej grupy materiałów należy wymienić opracowanie Walentego Aleksandrowicza: Kilka uwag z zagadnień polskich towarzystw kulturalnych w Gdańsku na przełomie XIX i XX w. (10 k. formatu A4).

¹⁸⁸ Łącznie 15 całostek merytorycznych. Do tematyki kaszubsko-pomorskiej nawiązują bezpośrednio następujące utwory i opracowania: Alski, O Tuszkowianach (maszyn., 1 k., sygn. Rs II 396/2); Alski, Nazwa Kaszubów (maszyn., 1 k., sygn. Rs II 396/3); Andrzej Bukowski, Zagadnienie walki klasowej i odrodzenia narodowego na Pomorzu w XIX i XX w. (rkps, k. 13, sygn. Rs II 396/4); A.S., Z życia polskich rybaków (rkps, k. 1, sygn. Rs II 396/5); Wacław Hulewicz, Z dziejów Pomorza (maszyn., k. 5, sygn. Rs II 396/7); Kazimierz Czarnocki, Z dziejów kultury Elbląga (k. 7, sygn. Rs II 396/8); Wincenty Pol, Powstanie nowego ujścia Wisły (maszyn., k. 4., sygn. Rs II 396/9) Odpis z pierwszego wyd. „Dziel prozą” W. Pola (Lwów 1876, s. 449-452); Marcin Borzymowski, Pożegnanie przy odpłynięciu z Gdańska. Fragment z „Morskiej nawigacji do Lubeki” (maszyn., k. 4, sygn. Rs II 396/10); E. Regliński, Sprawiedliwy wyrok. Według opowiadań mieszkańców ziemi kaszubskiej (maszyn., k. 3, sygn. Rs II 396/14).

¹⁸⁹ Izabela Jost, Początki polskiego osadnictwa wiejskiego w Kanadzie, nadb. z: „Folia Societatis Scientiarum Lublinensis”, vol. 15, 1973, Geogr. 1, s. 93-99 (sygn. Rs II 397/2); Władysław Szulist, Zastużeni wśród kaszubskiej Polonii, nadb. z: „Przegląd Polonijny”, 1984, z. 3 [druk. Kraków 1985] (sygn. Rs II 397/3); Anna Żurakowska, Na szlaku kaszubskich pionierów, wyc. z: „Echo Tygodnia” (Toronto), nr 189, 29.05-4.06.1986 (sygn. Rs II 397/4); Piotr Skeris, Poczta – Kaszuby, wyc. z: „Związkowiec” (Toronto), wtorek 8.07.1986, nr 54 (sygn. Rs II 397/5)

¹⁹⁰ 1 list rkps, z 27.05.1974 (sygn. Rs II 397/1).

¹⁹¹ Madawaska Valley: Vacation Region Ontario, Canada: [nr] 16, Barry’s Bay (Ontario, Canada): Madawaska Valley Regional Tourist Council, [b.r.w.] (sygn. Rs II 397/6).

jącej osoby zasłużone dla Ziemi Gdańskiej. Jego projekt z wyobrażeniem Gryfa¹⁹², jako głównego symbolu i elementu odznaczenia, zwyciężył i odznaka w takim kształcie ostatecznie ujrzała światło dzienne w roku 1964. Dokumentacja związana z powyższą kwestią znajduje się w jednostce inwentarzowej **Rs II 398**¹⁹³. Tę grupę tematycznych teczek, zawierających materiały będące dziełem umysłu i ręki twórcy spuścizny lub jego dotyczących, zamyka sygnatura **Rs II 399**, pod którą zgromadzono opracowania i notatki, odnoszące się do kwestii natury etnograficznej, historycznej i psychologiczno-socjologicznej, powstałe w okresie wojny i w pierwszych latach po jej zakończeniu. Naczelne miejsce w tym zbiorze zajmują **brulion** (z podpisem na okładce: „Ppor. Andrzej Bukowski”), zawierający teksty i omówienia referatów **z okresu jego pobytu w oflagu** w Woldenbergu: „Eksperyment badania typologicznego”, „Ludność Pomorza pod względem etnograficznym”, „Charakter Pomorzan w świetle historii”¹⁹⁴. Z większych opracowań znajduje się tam również maszynopis zatytułowany: „Czasy pogańskie, okres udzielności Pomorza i pierwsze związki z Polską (do 1309 r.)”¹⁹⁵.

Następna grupa kolekcji warsztatowych, obejmująca blok sygnatur **od Rs II 400 do Rs II 409** zawiera **materiały natury dokumentarnej i źródłowej oraz opracowania różnych autorów**. W pierwszym rzędzie znajdziemy tutaj fotokopię oryginału¹⁹⁶ (oraz dwa odpisy maszynowe¹⁹⁷) słynnej rozprawki **Augusta Mosbacha: „Wiadomość o Kaszubach” (Rs II 400)**, a także odpis maszynowy omówienia powyższej pracy w zesz. X. „Biblioteki Naukowego Zakładu im. Ossolińskich” z roku 1847¹⁹⁸. Pod kolejną sygnaturą **Rs II 401** kryje się fotokopia listu Stefana Ramuła do Wojciecha Kętrzyńskiego z 14 czerwca 1905 r. w sprawie zwrotu egzemplarza dzieła F. Ceynowy¹⁹⁹. W tezcze zatytułowanej „Zrzeszeńcy” (**Rs II 402**) oprócz notatek, wypisów źródłowych i wycinków pras., dotyczących międzywojennego Zrzeszenia Regionalnego Kaszubów znajdują się także odręczne odpisy: Statutu ZRK²⁰⁰, Statutu Stowarzyszenia „Stanica” Zrzeszenie Regionalne Kaszubów w Gdyni²⁰¹ oraz pisma Zarządu gdyńskiego ZRK²⁰² oraz Komisariatu

¹⁹² Oprócz „Gryfa” (historycznego znaku herbowego Pomorza) były również inne propozycje symboliki kształtu odznaki: „jaszczur” (odniesienie do walki z krzyżakami), „jantar” (symbol bogactwa ziemi nadmorskiej), „szkuta” (nawiązanie do tradycji splawów zboża Wisłą do Gdańska).

¹⁹³ Łącznie 6 całostek merytorycznych.

¹⁹⁴ Rkps, k 13 + k. luźnych 8 + 1 wyc. pras. (sygn. Rs II 399/1).

¹⁹⁵ Jest to pierwszy rozdział przygotowywanej pracy, 13 k. formatu A4 (sygn. Rs II 399/2).

¹⁹⁶ Fotokopia z rękopisu „Instytutu Ossolińskiego”, 2247, k. fotokopii 27 (sygn. Rs II 400/1).

¹⁹⁷ K. 18 form. A4 (sygn. Rs II 400/2a i Rs II 400/2b).

¹⁹⁸ K. 5 form. A4 (sygn. Rs II 400/4).

¹⁹⁹ 5 fotokopii.

²⁰⁰ 2 k. rkps (sygn. Rs II 402/1).

²⁰¹ 2 k. rkps (sygn. Rs II 402/2).

²⁰² 1 k. rkps (sygn. Rs II 402/3).

Rządu RP w Gdyni do Wydziału Społeczno-Politycznego Urzędu Województwa Pomorskiego²⁰³ (z 28 X i 25 XI 1937 r.) w sprawie rejestracji gdyńskiej filii ZRK. Następny zbiorek: „**Materiały źródłowe dotyczące ruchu kaszubsko-pomorskiego**” (Rs II 403) zawiera następujące dokumenty: **Ulotkę** informacyjną z programem Wielkiego Zjazdu Akademików Pomorzan w Toruniu w dniach 19 i 20 czerwca 1937 r.²⁰⁴; **List** do prezydenta Miasta Torunia z 27. grudnia 1945 r. w sprawie reorganizacji Książnicy Toruńskiej²⁰⁵; **Statut** Towarzystwa Miłośników Muzeum kaszubskiego im. Dr. Aleksandra Majkowskiego w Kartuzach²⁰⁶; Odezwę („Do ludności Kaszub i Kociewia”) Komitetu Organizacyjnego Kaszubskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego z dn. 21 X 1956 r.²⁰⁷; Statut Zrzeszenia Kaszubskiego²⁰⁸, „**Założenia** programowo-organizacyjne III Walnego Zjazdu Zrzeszenia Kaszubskiego”²⁰⁹; „**Wstępny** projekt statutu Stowarzyszenia Miłośników Regionu Kaszubskiego”²¹⁰; bibliofilski druczek pamiątkowy z wykazem uczestników II Zjazdu Literatury Kaszubsko-Pomorskiej we Wdzydzach, w dniach 27-28 X 1972 r.²¹¹; „**WID**” Komunikaty Prezydium Zarządu Głównego Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, nr 16, Gdańsk 10 lipca 1982 r.²¹²; „**Gryf**” Gdańsk, grudzień 1974²¹³.

Z **Instytutem Bałtyckim** Andrzej Bukowski związał się ściśle (jako jego pracownik) po roku 1945, jednak w jego spuściźnie znajdujemy cenne i rzadkie materiały, dotyczące okresu przedwojennego tej (wielce zasłużonej dla badań Pomorza) placówki naukowo-badawczej. Zgromadzono je w jednostce inwentarzowej **Rs II 404**²¹⁴. Następna sygnatura **Rs II 405** zawiera różnorodne materiały

²⁰³ 1 k. rkps (sygn. Rs II 402/4).

²⁰⁴ Druk, k. 1 (sygn. Rs II 403/1).

²⁰⁵ Podpisany przez: ks. prałata dr. F. Janka, kuratora Książnicy Toruńskiej z ramienia Towarzystwa Naukowego w Toruniu; Helenę Piskorską, adw. Dr. Ignacego Dziedzica, adw. dr Sylwestra Tomaszewskiego, mgr. Anrzeja Bukowskiego. Maszynopis, k. 1 (sygn. Rs II 403/2).

²⁰⁶ Maszynopis powiel., po roku 1945, k. 1 (sygn. Rs II 403/3).

²⁰⁷ Maszynopis, k. 1 (sygn. Rs II 403/4).

²⁰⁸ Maszynopis powiel., k. 7 (sygn. Rs II 403/5).

²⁰⁹ Maszynopis, k. 3 (sygn. Rs II 403/6).

²¹⁰ Maszynopis, k. 5 (sygn. Rs II 403/7).

²¹¹ K. 2 (sygn. Rs II 403/8).

²¹² Maszynopis powiel., s. 39 (sygn. Rs II 403/9). Egzemplarz zawiera rozprawkę Gerarda Labudy: „»Sprawa Kaszubska« w perspektywie historii. Próba ujęcia zagadnienia”.

²¹³ Biuletyn druk., wyd.: Zarząd Główny Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, s. 16 (sygn. Rs II 403/10).

²¹⁴ Są to następujące dokumenty i materiały: „Zadania pracowni etnograficznej Wydziału Pomorzoznawczego Instytutu Bałtyckiego”, maszynopis z odręcznymi poprawkami i uzupełnieniami, po 1936, a przed 1939 r., k. 14 (sygn. Rs II 404/1); Protokół z posiedzenia Komisji Etnograficznej Instytutu Bałtyckiego w dniu 30.09.1938 r., maszynopis z odręcznymi poprawkami,

warsztatowe **dotyczące folkloru kaszubskiego**. Wśród nich są dwa archiwalia („Protokół plenarnego posiedzenia Wojewódzkiego Komitetu Obchodów Artystycznych w Gdańsku dn. 29 stycznia 1952 r.”²¹⁵; „Protokół z posiedzenia Komisji Oceny próbnych haftów kaszubskich dostarczonych przez C.P.L. i A. odbytej w dniu 9 IV 1953 r. w gmachu Ministerstwa Kultury i sztuki, w lokalu CZISP. Odpis”²¹⁶) oraz dwa opracowania („»Roztrębachy« – noworoczne zwyczaje kaszubskie”²¹⁷; Henryk Senkowski, *Twórczość ludowa na Kaszubach*”²¹⁸ a także list Bożenny Stelmachowskiej do A. Bukowskiego z 26 lutego 1953 r.²¹⁹ Siedem znaczących publikacji (różnych autorów²²⁰), poświęconych kwestiom językoznawczym w aspekcie kaszubskim, a także gdańskiemu środowisku naukowemu, znajdziemy pod symbolem sygnaturowym **Rs II 406**. Naukowy charakter posiada także kolejna kolekcja warsztatowa (**Rs II 407**), w której twórca spuścizny zgromadził **materiały** dotyczące **Międzyzakładowego Studium Kaszuboznawczego UG** i działającego w jego ramach Forum Dyskusyjnego. Są to notatki i zapiski oraz korespondencja A. Bukowskiego, który był głównym pomysłodawcą i inicjatorem Studium, a także teksty opracowań powstałych w jego ramach²²¹. Inny zbiór

---

k. 4 (sygn. Rs II 404/2); „Wnioski oparte na materiale ankietowym”, maszynopis z odręcznymi poprawkami, k. 6 (sygn. Rs II 404/3); Komunikat Działu Informacji Naukowej Instytutu Bałtyckiego w Toruniu, seria III., nr 24/(1935 r.) [sygn. Rs II 404/4]. Numer zawiera tekst artykułu Mikołaja Rudnickiego: „Pomorska myśl polityczna”.

²¹⁵ Maszynopis, k. 3 (sygn. Rs II 405/1).

²¹⁶ Odpis tekstu protokołu poprzedza pismo przewodnie Centralnego Zarządu Instytucji Sztuk Plastycznych Ministerstwa Kultury i Sztuki do Wydziału Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku z dn. 23.04.1953, 1 + 2 k. maszynopisu (sygn. Rs II 405/2,3).

²¹⁷ Maszynopis, k. 7 (sygn. Rs II 405/4).

²¹⁸ Ibidem, k. 4 (sygn. Rs II 405/5).

²¹⁹ Maszynopis z autografem, k. 1 (sygn. Rs II 405/6).

²²⁰ Zygmunt Brocki, *Kasz. zemnoska*, literac. *zimnica* ‘*Limanda limanda*’, nadd. z: „Język Polski”, 1975, k. 3 opr. w karton, u góry 1 k. dedykacja autora dla A. Bukowskiego (sygn. Rs II 406/1); Idem, *Tematyka językowa w gdańskich czasopismach naukowych*, nadd. z: „Slavia Occidentalis”, t. 28/29, 1971, k. 5 opr. w karton, na odwr. okł. dedykacja autora dla A. Bukowskiego (sygn. rs II 406/2); Idem, *Problematyka dialektologiczna w czasopismach gdańskich w dziesięciolecie 1968-1977*, nadd. z: „Slavia”, R. XLVIII (1978), číslo 2-3, k. 7, u dołu k. tyt. dedyk. autora dla A. Bukowskiego (sygn. Rs II 406/3); Edward Breza, [Rec.] *Atlas językowy kaszubszczyzny...*, nadd. z: „Rocznik Gdański”, t. XXIX/XXX, k. 5 (sygn. Rs II 406/4); F.Mk., [Rec.] A Bukowski, Florian Ceynowa w Gimnazjum Chojnickim 1831-1841 ..., nadd. z: „Letopis” *Jahresschrift des Instituts für sorbische Volksforschung*, Reihe B, , 1972, nr 19/2, k. 4 (rec. na s. 240), na k. tyt dedyk. aut. dla A.B. (sygn. Rs II 406/5); Edmund Kotarski, *Gdański Kongres Polonistów*. Stanisław Potocki, *Z działalności Instytutu Bałtyckiego*, nadd. z: „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne”, k. 8 (sygn. Rs II 406/6); Roman Wapiński, *Gdańskie środowisko historyczne*, nadd. z: „Zapiski Historyczne”, t. XLII, 1977, z. 2, k. 9 (sygn. Rs II 406/7).

²²¹ W zbiorze znajdują się pełne teksty i streszczenia trzech prac: Jan Powierski, *O księciu Świę-*

ciekawych tekstów różnych autorów (z zakresu problematyki kaszubsko-pomorskiej) został oznaczony sygnaturą **Rs II 408**²²². Kończy zaś omawianą grupę zbiorów notatek i wypisów źródłowych (**Rs II 409**), odnoszących się m.in. do kwestii regionalizmu, IV edycji „Gryfa” Władysława Pniewskiego, Augusta Mosbacha i in.²²³

Następną, pokazną grupę kolekcji warsztatowych z materiałami o tematyce kaszubsko-pomorskiej, tworzą zbiory wycinków prasowych. Obejmują one łącznie aż 32 sygnatury. Pierwsza z nich (**Rs II 410**) gromadzi **wycinki z prasy (głównie międzywojennej i jeszcze starszej)**²²⁴. Są tutaj obecne takie tytuły ówczesnych gazet i periodyków, jak „Kurier Poznański”²²⁵, „Kurier Bydgoski”²²⁶, „Słowo Pomorskie”²²⁷, „Pielgrzym”²²⁸, „Dziennik Kujawski”²²⁹, „Kuryer Literacko-Naukowy”.

---

topelku, pochodzeniu jego rodziny i problemie samodzielności politycznej Pomorza Gdańskiego, pełny tekst (maszynopis, k. 44, sygn. Rs II 407/11) i streszczenie (maszynopis, k. 3, sygn. Rs II 407/12); Roman Wapiński, Miejsce kwestii kaszubskiej w życiu politycznym Pomorza lat 1918-1939, pełny tekst (maszynopis, k. 20, sygn. Rs II 407/13) i streszczenie (maszynopis, k. 3, sygn. Rs II 407/14); Stanisław Potocki, Streszczenie artykułu na temat agitacji niemieckiej wśród Kaszubów w okresie międzywojennym (maszynopis, k. 2, sygn. Rs II 407/15b + list do A. Bukowskiego (rkps, k. 1, sygn. Rs II 407/15a); Hubert Górniewicz, Kaszubszczyzna: dialekt czy język?, pełny tekst (maszynopis, k. 24, sygn. Rs II 407/16) i streszczenie (maszynopis, k. 2, sygn. rs II 407/17).

²²² Łącznie 7 opracowań: Marek Andrzejewski, Próby niemieckiej propagandy oddziaływania na ludność kaszubską. Materiały (1926-1927), maszynopis, k. 23, sygn. Rs II 408/1; Idem, Kwestia Kaszubska w niemieckiej propagandzie rewizjonistycznej w okresie międzywojennym, maszynopis, k. 11, sygn. Rs II 408/2; Idem, [Rec.] Przemysław Hauser: Mniejszość niemiecka w województwie pomorskim w latach 1920-1939..., maszynopis, k. 5, sygn. Rs II 408/3; Zbigniew Rynduch, Dyskusja nad przekładem powieści Aleksandra Makowskiego o Remusie, maszynopis z odręcznymi poprawkami i uzupełnieniami, k. 4, sygn. Rs II 408/4; Władysława Homowa, Walka o wyzwolenie Pomorza zachodniego jako motyw literacki w polskiej literaturze lat sześćdziesiątych, maszynopis z odręcznymi poprawkami, k. 20, sygn. Rs II 408/5; Jan Drzeżdżon, Plan: Życie kulturalne na Kaszubach w l. 1945-1970, maszynopis, k. 5, sygn. Rs II 408/6; Leon Młyński, Niektóre nonsensy z tak licznych w „Kaszubach Bytowskich” p. Kukiera (WM 1968), maszynopis, k. 14, sygn. Rs II 408/7.

²²³ Łącznie 40 całostek merytorycznych.

²²⁴ Łącznie 26 całostek merytorycznych.

²²⁵ M.in. wyd. wieczorne z dn. 20.06.1937 z tytułem „Wielkie Pomorze” (sygn. Rs II 410/3), a także artykuł E.P.: „Separatyzm polityczny na Kaszubach”, z dn. 9.09.1938, nr 410 (sygn. Rs II 410/2).

²²⁶ M.in. artykuł Aleksandra Labudy: „Region Kaszubski”, 17.04.1938, nr 89 (sygn. Rs II 410/1).

²²⁷ M.in. wycinek z notką red. nt. czwartej edycji „Gryfa” (pod red. W. Pniewskiego i S. Brzęczkowskiego) i przedrukiem rozprawki S. Brzęczkowskiego: „Istota ornamentu kaszubsko-pomorskiego”, nr z dn. 1.07.1934 (sygn. Rs II 410/4).

²²⁸ M.in. nr 77(A), z soboty 27.06.1936, wydany z okazji setnej rocznicy powstania Collegium Marianum w Pelplinie (sygn. Rs II 410,5).

²²⁹ M.in. fragment nr. z dnia 5.07.1913, z artykułem Ignacego Gratkowskiego: „Kaszubski przymysł ludowy”, opisującym działalność Teodory i Izzydora Gulgowskich (sygn. Rs II 410/6).

Dodatek do „Ilustrowanego Kuryera Codziennego”²³⁰, „Dom Rodzinny”²³¹, „Zapiski” (Organ Towarzystwa Naukowego w Toruniu)²³².

Pod sygnaturą **Rs II 411** znajduje się 10 tekstów (nadbitki, wycinki i maszynopis redakcyjny) **publikacji prasowych i w periodykach**: Witolda Suchodolskiego²³³, Edmunda Puzdrowskiego²³⁴, Ks. Bernarda Sychty²³⁵, Edwarda Brezy²³⁶, Floriana Ceynowy²³⁷, Stanisława Janke²³⁸, Marii Giedz²³⁹, Konstantego Bączkowskiego²⁴⁰, „Miłośnika Kaszub i Kaszubów”²⁴¹, Stanisława Gierszewskiego²⁴², Mirosława Piepki²⁴³, Józefa Borzyszkowskiego²⁴⁴. W jednostce inwentarzowej Rs II 412 zgromadzono zaś **szereg wycinków** z notkami informacyjnymi i publikacjami **odnośnie do regionalizmu i problematyki regionalnej**²⁴⁵. Wymienić tutaj warto artykuł Juliusza Nowaka Dłużewskiego („U źródeł regionalizmu”) z roku 1948, zamieszczony w tygodniku „Dziś i Jutro”²⁴⁶, artykuł wiceministra kultury i sztuki z lat sześćdziesiątych, Zygmunta Garsteckiego („Problemy współczesnego regio-

²³⁰ M.in. wyc. z dn. 18.08.1930 r. z artykułem Z.K. „Historia medalami zaświadczone. Może na czasie będzie przypomnienie historii medali gdańskich” (sygn. Rs II 410/7).

²³¹ Wyc. z artykułem M.S.: „Zdobnictwo ludu kaszubskiego”, 1931, nr 6 (sygn. Rs II 410/8).

²³² „Szczotka” z artykułem recenzyjnym ks. Pawła Czaplewskiego nt. książki A. Majkowskiego: „Historia Kaszubów”, Gdynia 1938 (sygn. Rs II 410/9).

²³³ „Organizacja archiwów na terenie województw pomorskich”, nadb. z: „Jantar” 1948 r., k. 7 (sygn. Rs II 411/1).

²³⁴ „Literatura regionu, czy region literatury”, wyc. z: „Nowe Książki”, 15.08.1973, k. 2 (sygn. Rs II 411/2).

²³⁵ „Przezwiska u Kaszubów”, nadb. z: „Język Polski”, t. XXXVI. 2, k. 13 (sygn. Rs II 411/3).

²³⁶ „Nazwisko *Krofěj*”, nadb. z.: „Język Polski”, t. LVII. 5, k. 2, nad nagłówkiem odręczna dedykacja autora dla A.B. (sygn. Rs II 411/4).

²³⁷ „Zabobon mieszkańców Ziemi Puckiej w dziedzinie medycyny”, maszynopis, k. 15 (sygn. Rs II 411/5).

²³⁸ „Drzewo wielewskie”, wyc. z: „Gazeta Gdańska”, 17.07.1990, 1 k. (sygn. Rs II 411/6).

²³⁹ „SOS dla Św. Jana”, wyc. z: „Gazeta Gdańska”, *op. cit.*

²⁴⁰ „Hieronim Derdowski. (W 55 rocznicę śmierci)”, wyc. z: „Pomorze”, 1-15.09.1957, nr 13, k. 1 (sygn. Rs II 411/7).

²⁴¹ „Kaszubski szewc po krakowsku”, wyc. z: „Dziennik Bałtycki”, 11-13.06.1982 nr 114, k. 1 (Rs II 411/8).

²⁴² „W sprawie komendanta *Gryfa Pomorskiego*”, wyc. z: „Głos Wybrzeża”, 5-6.03.1988, nr 54, k. 1 (sygn. Rs II 411/9).

²⁴³ „Człowiek z Karzni”, wyc. z „Głos Wybrzeża”, *op. cit.*

²⁴⁴ „Ostatni właściciel Kolibek. Losy kaszubskie – Witold Kukowski i inni”, wyc. z: „Gazeta Gdańska”, 2-3.06. 1990, nr 83, k. 1 (sygn. Rs II 411/10).

²⁴⁵ Łącznie 15 całości merytorycznych

²⁴⁶ 7.03.1948, nr 10 (sygn. Rs II 412/1).

nalizmu”²⁴⁷), a także teksty wywiadów, które Redakcja tygodnika „Panorama Północy” przeprowadziła z Andrzejem Bukowskim („Wyciągnąć region z zaściankowości”²⁴⁸) oraz z Wojciechem Wrześnińskim („Widzieć region w szerokim kontekście”²⁴⁹).

Kolejne 22 sygnatury (**od Rs II 413 do Rs II 434**) zawierają różnorodne wycinki dotyczące problematyki regionalnej: kaszubsko-pomorskiej, pochodzące z następujących tytułów prasowych i czasopism po 1945 r.: „Argumenty” (Rs II 413), „Arkona” (Rs II 414), „Dziennik Bałtycki” (Rs II 415), „Fakty” (Rs II 416), „Gazeta Gdańska” (Rs II 417), „Gazeta Ludowa” (Rs II 418), „Głos Pomorza” (Rs II 419), „Głos Wybrzeża” (Rs II 420), „Gwiazda Morza” (Rs II 421), „Ilustrowany Kurier Polski” (Rs II 422), „Kurier Pomorski” (Rs II 423), „Przegląd Katolicki” (Rs II 424), „Przekrój” (Rs II 425), „Robotnik” (Rs II 426), „Rzeczpospolita” (Rs II 427), „Trybuna Ludu” (Rs II 428), „Tygodnik Kulturalny” (Rs II 429), „Tygodnik Powszechny” (Rs II 430), „Wiadomości Mazurskie” (Rs II 431), „Wybrzeże” (Rs II 432), „Za Wolność i Lud” (Rs II 433), „Ziemia Pomorska” (Rs II 434).

Zamyka powyższą grupę kolekcji warsztatowych blok sześciu zbiorów wycinków, zgromadzonych według poszczególnych tematów czy zagadnień. I tak pod sygnaturą **Rs II 435** znajdziemy 38 wycinków prasowych (z końca lat czterdziestych i początku pięćdziesiątych, a także z drugiej połowy lat siedemdziesiątych) dotyczących **problematyki oświaty i szkolnictwa wyższego oraz nauki** na Pomorzu i Kaszubach. Do folkloru kaszubskiego odnosi się zbiór oznaczony sygnaturą **Rs II 436**²⁵⁰. Ukazującą się w „Dzienniku Bałtyckim” rubrykę „**Notatnik Kaszubski**”, dokumentują wycinki z jednostki inwentarzowej **Rs II 437**²⁵¹. Wycinki, ale i również materiały okolicznościowe, dotyczące **Klubu Studentów Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego „Pomorania”** zgromadzono w jednostce inwentarzowej **Rs II 438**²⁵². Andrzej Bukowski był w gronie inicjatorów i założycieli **Muzeum Hymnu Narodowego w Będminie**. Zbiór ośmiu publikacji prasowych (z drugiej połowy lat siedemdziesiątych), dotyczących tego muzeum oraz postaci Józefa Wybickiego, zawiera sygnatura **Rs II 439**. Ostatnia kolekcja wycinków (**Rs II 440**) odnosi się do różnorodnych omówień i recenzji publikacji kaszubsko-pomorskich²⁵³.

²⁴⁷ „Dziennik Ludowy”, 12.06.1963, nr «136 (sygn. rs II 412/2).

²⁴⁸ „Panorama Północy”, 12.02.1978, nr 7, k. 1 (sygn. Rs II 412/3).

²⁴⁹ Ibidem, k. 1 (sygn. Rs II 412 /4).

²⁵⁰ Łącznie 13 wycinków.

²⁵¹ 4 wyc. z 1970, 14 wyc. z 1971, 14 wyc. z 1972 i 1 wyc. z 1973 r.

²⁵² Łącznie 9 całostek.

²⁵³ Łącznie 12 całostek. M.in. trzy wycinki dotyczące pracy zbiorowej pod red. A. Bukowskiego: „Gdynia. Sylwetki ludzi – Oświata i nauka – Literatura i kultura” (Gdańsk 1979), a także

Problematyka kulturalno-literacka

Drugi (mniejszy objętościowo) podzespół spuścizny Andrzeja Bukowskiego, w ramach kolekcji materiałów kaszubsko-pomorskich, dotyczy (sensu stricte) problematyki literackiej. Pierwszą jego jednostką inwentarzową (**Rs II 441**) jest zbiór 60 prac Andrzeja Bukowskiego (autografy, maszynopisy, publikacje) zebrane w jednej teczce jako materiały warsztatowe do przygotowywanej trzypiętomowej monografii-syntezy: „**Literatura kaszubska**”. Otwierają zaś ten zbiór autografy konspektów planowanej publikacji.

Tom pierwszy (w koncepcji autora) miał się składać z dwóch części: „Ogólnej” oraz zatytułowanej „Ceynowa i Derdowski, Bracia Poblóccy”²⁵⁴. W „Części Ogólnej” znajdziemy m.in. publikacje nstp. prac twórcy spuścizny: „Związki Kaszub z Polską”²⁵⁵, „Folklorystyki kaszubscy XVIII, XIX i XX w.”²⁵⁶, „Literatura Kaszubów i o Kaszubach”²⁵⁷, „Florian Ceynowa (w stulecie śmierci)”²⁵⁸. Postaci Ceynowy dotyczy też szereg innych prac Bukowskiego, przeznaczonych jako materiał treściowy drugiej części tomu pierwszego omawianego dzieła: „Rodzina i wieś rodzinna Floriana Ceynowy (W 150 rocznicę urodzin)”²⁵⁹, „Florian Ceynowa w Gimnazjum Chojnickim (1831–1841). Studium z dziejów oświaty, konspiracji i folklorystyki pomorskiej”²⁶⁰, „Z tradycji postępowych na Kaszubach. Florian Ceynowa w nurcie rewolucji (1841–1843)”²⁶¹, „Udział Floriana Ceynowy w powstaniach 1846, 1848 i 1863 roku w świetle nowych dokumentów”²⁶², „Nieudana publikacja o Florianie Ceynowie”²⁶³, „Dyletantyzm agresywny. Dyskusji o Florianie Ceynowie ciąg dalszy”²⁶⁴, „Ceynoviana w zbiorach

---

4 wyc. z omówieniami albumu F. Fenikowskiego i W. Sampa *Poczet książąt Pomorza Gdańskiego* (Gdańsk 1974).

²⁵⁴ W innym wariantcie występuje poprawka: „Ceynowa, Derdowski i Bracia Poblóccy”.

²⁵⁵ Wyc. z: „Front Zachodni”, 1936, nr 10 (sygn. Rs II 441/10).

²⁵⁶ Nadb. z: „Literatura Ludowa”, 1950, nr 1-2 (sygn. Rs II 441/11).

²⁵⁷ Nadb. z pracy zbior. pod red. B. Augustowskiego: „Pojezierze Kaszubskie”, GTN, Gdańsk 1979 (sygn. Rs II 441/13).

²⁵⁸ W; „Ziemia Gdańska” Biuletyn Metodyczny, 1981, nr 134 (sygn. Rs II 441/14)

²⁵⁹ Nadb. z: „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne. Prace Pomoroznawcze”, 1967, nr 15 (sygn. Rs II 441/15).

²⁶⁰ Nadb. z: „Rocznik Gdański”, t. XXVI, 1967 (sygn. Rs II 441/16).

²⁶¹ Autograf (3 k.) i maszynopis (31 k.) [sygn. Rs II 441/17].

²⁶² Nadb. z: „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne”, 1960, nr 1-2 (sygn. Rs II 441/18).

²⁶³ Nadb. z: „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne. Prace Pomoroznawcze”, 1966, nr 14 (sygn. Rs II 441/19).

²⁶⁴ Ibidem, 1967, nr 15 (sygn. Rs II 441/20).

czeskich”²⁶⁵, „Prekursor demokratów kaszubskich”²⁶⁶, „Pionier myśli postępowej na Kaszubach”²⁶⁷, „Florian Cenowa – gorący patriota polski, płomienny trybun myśli rewolucyjno-demokratycznej”²⁶⁸, „Florian Ceynowa. W 150 rocznicę urodzin”²⁶⁹, „W sprawie Floriana Cenowy”²⁷⁰, „Kaszubski bicz na księżo-pański obóz”²⁷¹, „Ceynowa Florian Stanisław (1817–1881)”²⁷², „Ceynowa. Opracowania”²⁷³.

Druga część tomu I. „Literatury kaszubskiej” A. Bukowskiego zawiera również jego prace poświęcone Hieronimowi Derdowskiemu i Księżom Pobłockim: „Działalność literacka i społeczna Hieronima Derdowskiego w Ameryce (1885–1902). Z dodatkiem dwóch nieznanych jego utworów pt.: »Jasiek z Kniei i Szymek z Wiela w podróży do Ameryki« oraz »Listy z podróży« po osadach polskich w Ameryce”²⁷⁴, „Rok Derdowskiego”²⁷⁵, „Hieronim Derdowski – poeta ludowego optymizmu”²⁷⁶, „Czorlińscy przed sądem”²⁷⁷, „Derdowski wśród robotników”²⁷⁸, „»A jo... Polak jem, jak oni...«
Przypomnienie poety H. Derdowskiego”²⁷⁹, „Sobieski i wiktoria wiedeńska w literackim obrazie H. Derdowskiego”²⁸⁰, „Richerczyzna”²⁸¹, „Pobłocki Gustaw” (1840–1915)”²⁸², „Pobłocki Juliusz (1835–1915)”²⁸³, „Pobłocki Wojciech (1853–1923)”²⁸⁴, „Pobłocki Leon (1856–1900)”²⁸⁵.

²⁶⁵ Nadb. z: „Rocznik Gdański”, t. XXVII, 1968 (sygn. Rs II 441/21).

²⁶⁶ Wyc. z: „IKP”, 1950, nr 65 (sygn. Rs II 441/22).

²⁶⁷ Wyc. z: „Dziennik Bałtycki. Rejsy”, 1951, nr 88 (sygn. Rs II 441/23).

²⁶⁸ Wyc. z: „Głos Wybrzeża”, 1952, nr 115 (1952) [sygn. Rs II 441/24].

²⁶⁹ Ibidem, 1967, nr 107 (sygn. Rs II 441/25).

²⁷⁰ Maszynopis, 19.06.1953, k. 4 (sygn. Rs II 441/26).

²⁷¹ Maszynopis, k. 4 (sygn. Rs II 441/27).

²⁷² Maszynopis i rękopis, k. 12 (sygn. Rs II 441/28).

²⁷³ Maszynopis, k. 4 (sygn. Rs II 441/29).

²⁷⁴ Gdańsk: Gdańskie Towarzystwo Naukowe, 1961, s. 83 [1] (sygn. Rs II 441/30).

²⁷⁵ Wyc. z: „Dziennik Bałtycki”, 1952, nr 48 (sygn. Rs II 441/31).

²⁷⁶ Wyc. z: „Głos Wybrzeża”, 1952, nr 124 (sygn. Rs II 441/32).

²⁷⁷ Maszynopis z odręcznymi poprawkami, styczeń 1953, 3 k. (sygn. Rs II 441/33).

²⁷⁸ Maszynopis, k. 2 (sygn. Rs II 441/34).

²⁷⁹ Maszynopis z odręcznymi poprawkami, 9.03.1982, k. 7 (sygn. Rs II 441/35).

²⁸⁰ Maszynopis z autografem, k. 8 (sygn. Rs II 441/36).

²⁸¹ Wyc. z: „Arkona”, 1946, nr 11 (sygn. Rs II 441/37).

²⁸² Maszyn. powiel. z odręcznymi poprawkami, k. 6 (sygn. Rs II 441/38).

²⁸³ Ibidem, k. 4 (sygn. Rs II 441/39).

²⁸⁴ Maszyn. powiel. z autografem, k. 3 (sygn. Rs II 441/40).

²⁸⁵ Ibidem, k. 4 (sygn. Rs II 441/41).

Tom drugi omawianego dzieła, przygotowywanego przez A. Bukowskiego, nosi tytuł: „Młodokaszubi. Aleksander Majkowski i inni”. Na zawartość treściową znajdujących się w teczce materiałów roboczych, składają się – tak jak i w poprzednim tomie – różnorakie prace autora spuścizny, zarówno w postaci maszynopisów jak i publikacji: „Życie i twórczość Aleksandra Majkowskiego”²⁸⁶, „Powieść kaszubska Aleksandra Majkowskiego”²⁸⁷, „Aleksander Majkowski (1876–1938)”²⁸⁸, „Oblicze społeczne twórcy ruchu młodokaszubskiego”²⁸⁹, „Fantazja i prawda o A. Majkowskim i mistrzu Berkanie”²⁹⁰, „Pierwsza wersja powieści Aleksandra Majkowskiego o Remusie”²⁹¹, „Aleksander Majkowski w krzywym zwierciadle Lecha Bądkowskiego”²⁹², „Aleksander Majkowski i jego walka ze Smetkiem”²⁹³, „Majkowski Aleksander, pseud. Mestwin,...”²⁹⁴, „Majkowski Aleksander (1876–1938)”²⁹⁵, „Sumienie regionalizmu kaszubskiego”²⁹⁶, „Realizator testamentu Mestwina II (Wspomnienie o śp. Janie Karnowskim)”²⁹⁷, „Ostatni z trójcy młodokaszubskiej”²⁹⁸, „Gulgowski Izidor, pseudonim Ernst Seefried, (1874–1925)...”²⁹⁹, „Franciszek Sędzicki (1882–1957)”³⁰⁰, „Franciszek Sędzicki jako poeta i pisarz (W 10-lecie zgonu)”³⁰¹, „Zasiew pod nową literaturę ka-

²⁸⁶ Przedmowa do „Żece i przigode Remusa. Zvjercadło kaszubskiji” A. Majkowskiego (Toruń 1938), maszynopis z odręcznymi poprawkami, k. 11 (sygn. Rs II 441/42).

²⁸⁷ Maszynopis, maj 1939, k. 3 (sygn. Rs II 441/43).

²⁸⁸ Maszynopis, k. 3 (sygn. Rs II 441/44).

²⁸⁹ Poznań: PZWS, 1950. Odbitka z: „Przegląd Zachodni”, maj-czerwiec 1950, nr 5-6 (sygn. Rs II 441/45).

²⁹⁰ Maszynopis z autografem, 27.12.1966 (sygn. Rs II 441/46).

²⁹¹ Nadb. z: „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne. Prace Pomoroznawcze”, 1966, nr 14 (sygn. Rs II 441/47).

²⁹² Nadb. z: „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne”, 1965, nr 13 (sygn. Rs II 441/48).

²⁹³ Maszynopis z odręcznymi poprawkami, 9.02.1983, k. 6 (sygn. Rs II 441/49).

²⁹⁴ Maszynopis z odręcznymi poprawkami i autografem, 28.02.1973, k. 20, wariant tekstu biogramu do PSB (sygn. Rs II 441/50).

²⁹⁵ Maszynopis z odręcznymi poprawkami, 2.12.1972, k. 32, wariant tekstu opracow. do t. 15. bibliografii „Nowy Korbut” (sygn. Rs II 441/51).

²⁹⁶ Wyc. z: „Arkona”, 1946, nr 4, k. 5, artykuł poświęcony Janowi Karnowskiemu (sygn. Rs II 441/52).

²⁹⁷ Maszynopis z odręcznymi poprawkami, k. 5 (sygn. Rs II 441/53).

²⁹⁸ Nadb. z: „Arkona”, 1946, nr 11, k. 2, artykuł poświęcony Ks. Leonowi Heyke (sygn. Rs II 441/54).

²⁹⁹ Maszynopis z autografem, k. 4, tekst biogramu do PSB (sygn. Rs II 441/55).

³⁰⁰ Maszynopis z odręcznymi poprawkami, k. 13, biogram z pełną bibliografią (sygn. Rs II 441/56).

³⁰¹ Maszynopis, k. 6 (sygn. Rs II 441/57).

szubską³⁰², „Patoek Jan Andrzej...”³⁰³, „Pamiętnikarze pomorscy o epoce zaboru pruskiego”³⁰⁴.

Do tomu trzeciego „Literatury kaszubskiej” („Na rozdrożu”) w analizowanym zbiorze mamy tylko dwa warianty konspektu³⁰⁵. Brakuje (?) materiałów warsztatowych. Omawiany tom miał się składać z dwóch części. W pierwszej autor planował zająć się (w kontekście tzw. separatyzmu kaszubskiego) zarówno międzywojennym, jak i powojennym środowiskiem zrzeszeńców, sylwetkami Aleksandra Labudy, Alojzego Budziszsa, Friedricha Lorentza, a także Ferdynanda Neureitera, również problematyką tzw. gadzinówek. W tej części Bukowski zamierzał też zanalizować środowiska Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego i redakcji „Pomeranii”. W części drugiej przewidywał autor omówienie twórczości takich pisarzy i twórców kultury, jak Jan Drzeżdżon, Franciszka Majkowska, Alojzy Nagel, Anna Łajming, Augustyn Necel, Jan Piepka, Leon Roppel, a także pisma „Kaszëbe”. Konspekt tomu trzeciego, zresztą, jak też i całego planowanego dzieła, sprawia wrażenie, jakby był niedokończony i jeszcze mocno w wersji roboczej.

Kolejne jednostki inwentarzowe omawianego podzespołu (aż do sygnatury Rs II 454) to twórczość Andrzeja Bukowskiego. Maszynopis wydawniczy jego pracy: **„Augustyn Necel i Jan Piepka – dwaj prozaicy kaszubszy”** (wraz z egzemplarzem umowy z Wydawnictwem Morskim³⁰⁶ oraz szeregiem materiałów warsztatowych³⁰⁷) stanowi jednostkę inwentarzową **Rs II 442**. Sygnaturą **Rs II 443** została oznaczonateczka zawierająca egzemplarz publikacji zbiorowej, powstałej pod red. twórcy spuścizny: **„Gdynia. Sylwetki ludzi, oświata i nauka, literatura i kultura”**³⁰⁸ oraz maszynopis recenzji wydawniczej wspomnianej książki autorstwa Mariana Pelczara³⁰⁹, a także wycinki prasowe z recenzjami

³⁰² Maszynopis z odręcznymi poprawkami, 21,03.1956, k. 6, tekst poświęcony twórczości Franciszka Sędzickiego, Leona Roppla i Jana Piepki (sygn. Rs II 441/58).

³⁰³ Maszynopis z odręcznymi poprawkami, k. 5, tekst biogramu do PSB (sygn. Rs II 441/59).

³⁰⁴ Odbitka z „Rocznika Gdańskiego”, t. XL, z. 2, 1980, s. 74 (sygn. Rs II 441/60).

³⁰⁵ Sygn. Rs II 441/1.

³⁰⁶ Rozprawa Bukowskiego (jako rozszerzona wersja pisana wystąpienia autora na sesji naukowej „Literatura Gdańska i ziemi gdańskiej w latach 1945-1975”, która odbyła się w Gdańsku w dn. 21-23 III 1977 r.) stanowi rozdział, zamieszczony w pracy zbiorowej pod red. A. Bukowskiego: *Literatura Gdańska i ziemi gdańskiej 1945-1975*”, Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1979, s. 118-149.

³⁰⁷ Notatki i warianty robocze tekstu. M.in. rkps i maszynopis też wystąpienia A. Bukowskiego na sesji naukowej „Literatura Gdańska i ziemi gdańskiej w latach 1945-1975” (zob. przypis 308). Łącznie sygn. Rs II 442 grupuje 9 całości.

³⁰⁸ Gdańsk-Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo, 1979, s. 437. Książka została wydana staraniem Wydziału I Nauk Społecznych i Humanistycznych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego (sygn. Rs II 443/1).

³⁰⁹ K. 13 (sygn. Rs II 443/2).

Jolanty Czyż³¹⁰ oraz Ewy Moskalówny³¹¹ i z informacjami o przyznaniu (za tę pracę) A. Bukowskiemu nagrody Prezydenta Miasta Gdyni za rok 1979³¹².

„**Szkice i notatki literackie.** (Z krytyki i historii literatury) Oprac. w latach 1949–1950” – to tytuł skoroszytu (**Rs II 444**) z 5 tekstami w maszynopisie, przygotowywanego zapewne do publikacji³¹³. Dwie kolejne tomy tematyczne mają już charakter typowo dokumentacyjny. Pierwsza (**Rs II 445**) zawiera **oprac.**³¹⁴ oraz **materiały warsztatowe**³¹⁵ dotyczące obchodów **400 rocznicy śmierci Mikołaja Reja** w 1969 i w 1970 r.³¹⁶. W następnej (**Rs II 446**) znajdują się zaś opracowania i materiały odnoszące się do obchodów **300 rocznicy zwycięstwa króla Jana III Sobieskiego pod Wiedniem**. Oprócz zebranych tutaj cennych notatek i wypisów źródłowych oraz wycinków³¹⁷, szczególną uwagę przyciągają rękopisy trzech opracowań A. Bukowskiego: „Sobieski i wiktoria wiedeńska w obrazie literackim H. Derdowskiego”³¹⁸, „Sobieski i odsiecz wiedeńska w literaturze Pomorza Gdańskiego XIX i XX wieku”³¹⁹, „Ignacy Łyskowski o Janie III Sobieskim”³²⁰.

Interesujący **zbiór autografów i maszynopisów**, ukazujący szeroki wachlarz tematów będących przedmiotem zainteresowań twórcy spuścizny w zakresie – szeroko rozumianej – **problematyki literacko-kulturalnej**, dotyczącej aglomeracji **Gdańska i Gdyni**, a także w kontekście marynistyki, został zgromadzony

³¹⁰ „Inne spojrzenie na Gdynię”, w: „Dziennik Bałtycki”, 23-24.02.1980, nr 43 (sygn. Rs II 443/3).

³¹¹ „Gdynia jakiej nie znamy”, „Głos Wybrzeża”, 7.02.1980 (sygn. Rs II 443/4).

³¹² 2 wyc. z: „Dziennik Bałtycki”, 1980, nr 43 i nr 44 (sygn. Rs II 443/5,6).

³¹³ Są to nstp. opracowania: „Praca na Wybrzeżu w pieśni” (k. 5, tekst publik. w „Głosie Wybrzeża” w 1949 r.), „O satyrze i satyrykach kaszubskich” (k. 3, tekst publik. w „Rejsach” w 1948 r.), „Księgi Mickiewicza pod strzechą kaszubską” (k. 4, tekst publik. w „I.K.P.” w 1950 r.), „Puszkina i Goethe po kaszubsku” (k. 4, tekst publik. w „Rejsach” w 1949 r.), „Molier i jego teatr” (k. 4). Na k. tyt., na początku skoroszytu, jako piąty tekst figuruje (dopisek odręczny) tytuł: „W kręgu kaszubskiego zaplecza morskiego”, brak jednak tego tekstu w skoroszytcie” Zamiast niego jest (wymieniony już wcześniej) tekst opracowania „Molier i jego teatr”, tematycznie raczej nie związany z wybrzeżową i kaszubską „nutką” zbioru. Był on przygotowywany do folderku programowego Teatru Powszechnego w Gdańsku w 1958 r.

³¹⁴ Rkps (k. 1), maszynopis (k. 2) i wyc. („Dziennik Bałtycki”, 1-2.02.1970, nr 27) z tekstem „...Polacy nie gęsi” oraz maszynopis (2 k.) z tekstem wystąpienia A. Bukowskiego na sesji naukowej IBL PAN w dn. 20-22.10.1969 r.

³¹⁵ M.in. 2 wyc. z tekstami artykułów: prof. Juliana Krzyżanowskiego: „Na jubileusz Mikołaja Reja” („Życie Warszawy”, 9/10.02.1969, nr 34), oraz Adriana Czerwińskiego: „Wizerunek człowieka poczciwego” („Głos Wybrzeża”, 4-5.10.1969, nr 236).

³¹⁶ Łącznie 7 całości.

³¹⁷ Łącznie omawiana jednostka inwentarzowa zawiera 23 całości.

³¹⁸ K. 3, 1983, tekst przygotowywany do publik. w „Dzienniku Bałtyckim” (sygn. Rs II 446/1).

³¹⁹ K. 27 (sygn. Rs II 446/2).

³²⁰ K. 1 (sygn. Rs II 446/3).

w jednostce inwentarzowej **Rs II 447**³²¹. Jeszcze w okresie studiów polonistycznych A. Bukowskiego w Poznaniu powstały trzy autografy dotyczące sylwetki i twórczości literackiej Marcina Borzymowskiego, poety z XVII w., autora poematu *Morska nawigacja do Lubeka... w R.P. 1651 czyniona*³²². Z okresu międzywojennego pochodzą również dwa następne autografy („Literatura ludowa”³²³ oraz „Uwagi własne”³²⁴) i dwa maszynopisy: „Morze w współczesnej literaturze polskiej”³²⁵ oraz „Najnowsza literatura kaszubska”³²⁶. Kolejne pozycje datowane już są na okres po roku 1945: „Literatura gdańska zaraz po wojnie. Początki życia literackiego na Wybrzeżu (1945–1948)”³²⁷, „Gdyńskie tradycje teatralne w okresie XX-lecia międzywojennego”³²⁸, „Jarosława Iwaszkiewicza spotkania z Gdańskiem i Gdynią”³²⁹, „O satyrze i satyrykach kaszubskich”³³⁰, „Mowa ojczysta na Ziemiach Odzyskanych. Rozdział pt. »Kaszuby« opracował Andrzej Bukowski”³³¹, „Piśmiennictwo kaszubskie”³³², „Jeszcze o Cenowie i cenowizmie”³³³, „Źródła rozwoju i znaczenie ruchu regionalistycznego w Polsce. Tezy referatu”³³⁴.

Sygnaturą **Rs II 448** oznaczono teczkę z dokumentacją wydawniczą³³⁵ oraz różnymi wariantami opracowania „**Literatura Kaszubów i o Kaszubach**”³³⁶.

³²¹ Łącznie 17 całostek.

³²² „Oblicze poetyckie Marcina Borzymowskiego”, k. 29 (sygn. Rs II 447/1), „Recenzja pracy kol. Aleksandry Rydlewskiej... Marcina Borzymowskiego »Morska nawigacja do Lubeka« w opracowaniu ze stanowiska kulturalno-obyczajowego”, k. 6 (sygn. Rs II 447/2), „Marcin Borzymowski ...”, k. 3 (sygn. Rs II 447/3).

³²³ K. 5 (sygn. Rs II 447/4).

³²⁴ K. 1, tekst dotyczy problematyki literatury ludowej (sygn. Rs II 447/5).

³²⁵ K. 6, odrębne uzupełnienia tekstu i podpis autora, tekst pogadanki radiowej wygłoszonej w Rozgłośni Pomorskiej Polskiego Radia w Toruniu 3.02.1937 r., co dokumentuje stempel w lewym górnym rogu k. 1. (sygn. Rs II 447/6).

³²⁶ Ok. roku 1936/1937, k. 3 (sygn. Rs II 447/7).

³²⁷ Autograf (k. 17, sygn. Rs II 447/8) oraz maszynopis (k. 12, 28.07.1984, w górnym prawym rogu na k. 1 odrębny dopisek ołówkiem: Dla „Kalend. Gdań.” 1985, sygn. Rs II 447/9).

³²⁸ Dwa warianty: (1) rkps (k. 1) i maszynopis (k. 46), sygn. Rs II 447/10; (2) maszynopis, k. 22, sygn. Rs II 447/11.

³²⁹ Maszynopis, k. 5 + 3, k. 1-5 tekst artykułu, na dalszych trzech k. tekst poematu J. Iwaszkiewicza: „Oda na Gdańsk” (sygn. Rs II 447/12).

³³⁰ Maszynopis, k. 3 (sygn. Rs II 447/13).

³³¹ Maszynopis, 22.02.1947, k. 15 (sygn. Rs II 447/14).

³³² Maszynopis, 15.09.1976, k. 1 (sygn. Rs II 447/15).

³³³ Maszynopis z odrębnymi poprawkami, k. 3 (sygn. Rs II 447/16).

³³⁴ Maszynopis powiel., k. 1, tekst obustronny (sygn. Rs II 447/17).

³³⁵ Pismo Bolesława Augustowskiego „Do Autorów »Pojezierza Kaszubskiego«” z dn. 5.05.1977 oraz tekst recenzji wydawniczej Czesława Hernasa z 29.03.1977 (2 k. maszynopisu).

³³⁶ Autograf (k. 33); Maszynopis (k. 50); Maszynopis (k. 3): „Streszczenie”.

„**Literatura Kaszubska 1920–1970**” – to tytuł kolejnej teczki (**Rs II 449**), zawierającej 31 (rękopiśmiennych i w maszynopisie) notek biograficznych³³⁷ oraz dotyczących poszczególnych ośrodków i środowisk rozwoju kultury i życia literackiego³³⁸. Badaczy dziejów najnowszych humanistyki gdańskiej zainteresuje zapewne tekst z roku 1970: „**Dorobek naukowy polonistów gdańskich**”. Jego autograf³³⁹ oraz maszynopis³⁴⁰ i publikacja w „Dzienniku Bałtyckim”³⁴¹ tworzą jednostkę inwentarzową **Rs II 450**. Zbiorek samych publikacji Andrzeja Bukowskiego (prasowych oraz w periodykach i wydawnictwach okolicznościowych) rejestruje sygnatura **Rs II 451**³⁴². Znajdziemy tutaj następujące teksty: „Folklorystyka Pomorza Gdańskiego po 1945 roku”³⁴³, „Księga Mickiewicza jest pod strzechą kaszubską”³⁴⁴, „Aleksander Fredro i jego »Mąż i Żona«”³⁴⁵, „Franciszek Sędzicki jako poeta i pisarz”³⁴⁶, „Życie literackie na Pomorzu Gdańskim”³⁴⁷, „Twórczość literacka wiedzona żarliwą miłością i pasją”³⁴⁸. Dwie ostatnie jednostki inwentarzowe z dokumentacją twórczości Andrzeja Bukowskiego w dziedzinie literacko-kulturalnej Pomorza i Kaszub odnoszą się do jego działalności publicystyczno-popularyzatorskiej na antenie Rozgłośni Pomorskiej Polskiego Radia w Toruniu w drugiej połowie lat trzydziestych XX w. I tak pod sygnaturą **Rs II 452** zgromadzono różnorodne **materiały** (konspekty audycji, teksty utworów, nuty itp.) w rękopisie i w postaci maszynopisu oraz druku powielanego, dotyczące **inscenizacji radiowych**, popularyzujących folklor Pomorza i Kaszub³⁴⁹. Audycje przygotowywane przez A. Bukowskiego (czy to pogadanki, czy inscenizacje) były

³³⁷ Biogramy: Alojzego Budziszsa, Alojzego Nagla, Augustyna Necla, Stanisława Okonia, Antoniego Piepera, Jana Piepki, Władysława Pniewskiego, Wincentego Rogali, Jana Rompskiego, Leona Roppla, Pawła Szeferki, Jana Trepczyka.

³³⁸ Opracowania dotyczą miejscowości: Chojnice, Gdańsk, Kartuzy, Kościerzyna, Wejherowo oraz tytułów periodyków: „Pomorze”. Dodatek Literacki („Dziennika Gdańskiego”, „Gazety Gdańskiej”, „Kuriera Gdańskiego”), „Zabory”. Dodatek Regionalny („Dziennika Pomorskiego”, „Ludu Pomorskiego”).

³³⁹ K. 4.

³⁴⁰ K. 6.

³⁴¹ Wyc. z nr. 21, z 25-26.01.1970.

³⁴² Łącznie 7 całości.

³⁴³ Nadb. z: „Literatura Ludowa”, 1964 [druk 1965], nr 4-6, s. 186-194 (sygn. Rs II 451/1).

³⁴⁴ Wyc. z: „I.K.P.”, 6.02.1950, nr 37, (sygn. Rs II 451/2).

³⁴⁵ Folder-program z okazji spektaklu sztuki w Teatrze Powszechnym Województwa Gdańskiego z siedzibą w Sopocie w roku 1957 (sygn. Rs II 451/3).

³⁴⁶ Wyc. z: „Głos Wybrzeża”, 22-23.04.1967, nr 95 (sygn. Rs II 451/4).

³⁴⁷ Wyc. z: „Głos Wybrzeża”, 7.04.1977, nr 78 (sygn. Rs II 451/5).

³⁴⁸ 2 wyc. z: „Dziennik Bałtycki”, 27-29.05.1983, nr 104 (sygn. Rs II 451/6,7).

³⁴⁹ Łącznie 17 całości.

bardzo dobrze odbierane (i to zarówno) przez słuchaczy (jak również) i przez ówczesną krytykę prasową. Świadczy o tym szereg **wycinków** z ówczesnej prasy („**Słowo Pomorskie**”, „**Dzień Pomorza**”) z **1937 r.** (**Rs II 453**, zawierających bardzo przychylnie (dla ówczesnego redaktora naczelnego „Teki Pomorskiej”) **oceny i omówienia jego audycji radiowych**³⁵⁰.

Na koniec niniejszego omówienia podzespołu literackiego zostało jeszcze 6 sygnatur, grupujących materiały różnych autorów. Otwiera ten blok jednostka inwentarzowa **Rs II 454**, gdzie znajdziemy teksty: Leona Roppla („Narodziny ludowego dramatu kaszubskiego”³⁵¹), A.R. Chodyńskiego („Bibliofilskie tradycje Gdańska”³⁵²), Józefa Madei („Ocena pracy doktorskiej mgr Bernarda Woodrowa Januszewskiego pt. »Wojciech Cybulski, działalność pedagogiczna, społeczna i naukowa«”³⁵³), nn. („Sprawy zachodnie w »Wiśle«”³⁵⁴) oraz nekrolog Kazimierza Mężyńskiego, podpisany: „Przyjaciele”³⁵⁵. Maszynopis³⁵⁶ opowiadania „Dwaj weseli staruszkowie”, nieznanego autora, oznaczono sygnaturą **Rs II 455**. Kolejnymi sygnaturami oznaczono pojedyncze prace: Józefa Milewskiego (**Rs II 456**) – „Kociewie Literackie. (Rys historyczny zjawisk literackich wraz z obszerną bibliografią)”³⁵⁷, Edmunda Puzdrowskiego (**Rs II 457**) – „Uwagi o współczesności literatury kaszubsko-pomorskiej”³⁵⁸, Tadeusza Orackiego (**Rs II 458**) – „Folklorystyka Mazur i Warmii w okresie 1800–1914. (Zarys problematyki)”³⁵⁹ oraz Lecha Buntkowskiego [Bądkowskiego] (**Rs II 459**) – „Charakterystyka Pomorz. (Szkic)”.

³⁵⁰ Łącznie 11 całostek.

³⁵¹ Wyc. z: „Trybuna Artystów” Miesięcznik, Kraków, czerwiec-lipiec 1938, nr 2-3 (sygn. Rs II 454/1).

³⁵² Wyc. z: „Głos Wyrzeża”, 31.05.1972, nr 128 (sygn. Rs II 454/2).

³⁵³ Maszynopis, 5 k. (sygn. Rs II 454/3).

³⁵⁴ Maszynopis, k. 2 (sygn. Rs II 454/4).

³⁵⁵ Maszynopis, k. 3 (sygn. Rs II 454/5).

³⁵⁶ K. 45, formatu A4.

³⁵⁷ Maszynopis, Starogard Gdański 1977 r., k. 108.

³⁵⁸ Maszynopis, k. 20.

³⁵⁹ Maszynopis, k. 104.